

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

24:e årg. 1928.

N:r 1. Januari.

Pris 25 öre

Ferdinand Boberg: Pennteckning. Motiv från Katarinavägen,

Reflexioner inför nya året.

I våra anmaningar till kvinnorna att sluta sig till socialdemokratien ligger inte endast en önskan att värva medlemmar till soc.-dem. partiet. Det ligger än mer i ett behov, att väcka dem till en annan inställning till livet och tingen, ty partiet kan ej vara betjänt med att mottaga medlemmar som ej kunna eller vilja reagera mot de många orättvisor som inneslutas i de nuvarande samhällsförhållandena. Att söka sig till socialdemokratien måste betingas av en inre nödvändighet, ett vaket medvetande och ett känsligt sinne för de svåra orättvisorna.

Med detta måste även följa positiva inslag av viljande och offerande för att uppnå andra förhållanden, för framskapande av ett samhälle där större jämviktsläge inträder för människornas möjligheter att leva en draglig tillvaro. Socialismen är en materialistisk lära och vi komma icke långt om vi ej vilja leva och räkna förnuftigt med de ekonomiska värdena. De ekonomiska lagarna äro stränga och få ej att handskas ovarsamt med.

I våra ungdomsdrömmar jaga vi gärna bort det hårda livets verkligheter, bilda oss föreställningar om, att med det ena eller andra medlet skall det gå fort nog att få bort så oändligt mycket av lidande som brutaliteten skapar, icke endast den

som manifesterar sig i kriget, utan i allt det som hopar bränsle till kriget.

Men dessa drömmar, hur goda och nödvändiga de än kunna vara under de första yttringarna av ett socialt uppvaknande, måste dock snart efterträdas av ett hela personlighetens uppfyllande av längtan till arbete och positiva insatser. En samhällssyn som ger rättfärdighetsbegreppet större rum är det som vi måste verka för att den stora massan av det arbetande folket behärskas av. För många ter sig nog detta nu endast som vackra, tomma ord, som slungas ut, kanske i slutet av ett anförande för att få en hyggelig avslutning och vilka vi sällan göra oss reda för vad de innebära. Men dessa ord äro icke fraser om vi ge oss tid till att tänka över dem. De äro icke som de bin "lille Ruster", enligt Selma Lagerlöfs historia, berättade att han såg i Tyskland, vilka voro stora som gäss och fingose sig om att komma in i bikuporna, ty dessa voro ej större än vanliga.

Nej, de äro ord för allt vad vi ytterst vilja. De äro ramen, inom vilken detaljerna kunna rymmas. De äro höga och vida begrepp, som innesluta det andliga och materiella livets nödvändigheter. I känslan av deras innebörd ha vi att strida för de reformer, sociala och ekonomiska,

som måste genomföras till arbetareklassens fromma. Yttrande- och tankefrihetens strid för sin rätt, humanitetens mot den egocentriska brutaliteten, för allmän fred och folkförsoning.

Det nya året kommer säkerligen att bjuda oss många frågor, inför vilka vi måste stanna och begrunda dess rätta värde. Om de passa in i ramen för vår socialistiska, allmänmänskliga uppfattning, om de föra framåt mot större rättvisa.

Det är dock icke det svåraste som kan hända oss, att vi måste gå igenom provningar. Det svåraste för vår rörelse, för våra idéer, är om vi tycka det är besvärligt, om vi beteckna reformarbetet som torrt och icke vilja förstå dess värde, då det icke direkt berör oss själva. Om vi förfalla till kalla pliktmänniskor och ej känna harmen inför brotten mot det mänskliga livet, vare sig det händer utanför våra egna gränser eller inom. Låta vardagstron taga överhand och den lättköpta förströelsen göra oss förströdda och bekväma så att vi ej reagera inför det orätta.

Kamrater! Låt icke de källor sina som hålla sinnet spänstigt, ungt och varmt och varigenom vi kunna verka för mänsklighetens frigörelse ur andligt och materiellt förtryck. S. V.

Innehållsförteckning:

- Reflexioner inför nya året, av S. V.
Frågan om fastställande av minimilöner, av L. van der Heeg.
Bortglömda pengar, av H. F.—d.
Esperanto: Andra lektionen.
Meddelanden ur Internationalens Kvinno-spalt.
Föräldraveckor, ett led i skolans samarbete med hemmen, av Math. Holmgren.
Björnstjerne Björnson hemma på Aulestad, av Ann Margret Holmgren.
Kommunala anslag till skoltandvård, av Sigrid Gillner-Ringenson.
Tankar om oss själva och vårt arbete, av Karolina.
Den socialistiska regeringen i Finland går in för utsträckta rättigheter för kvinnorna. (Brevkort från Finland.)
Litteraturrecensioner.
En arbeterskas ungdom. Berättelse.
Från kvinnoklubbarnas arbetsfält m. m.

En arbeterskas ungdom.

Berättad av henne själv.

Under denna titel börja vi i detta nummer införa en berättelse, som kommer att fortlöpa under hela året. Den är skriven av en av den int. soc. kvinnorörelsens främsta pionjärer, numera en av de mest aktiva och aktade kvinnliga ledarna i Österrike, ledamot av stadsfullmäktige och parlamentet och ordf. för kvinnornas soc. organisation, omfattande 190,000 medl. Vi tro att hennes berättelse om sin barndomstid och hennes utveckling fram till sitt inträde i arbetarerörelsen, ävensom de glimtar hon ger oss från sin första tid där, skall läsas både med spänning och hänförelse över hur

hon lyckades besegra svårigheterna för att icke säga vidrigheterna, som så ofta mötte henne. Den har nyligen varit införd i de österrikiska arbetarekvinnornas tidning. August Bebel har, då den första gången publicerades, givit den sitt varma förord i det företal han försåg boken med. Han säger bl. a.:

"Och denna befrielse lyckas hon genom egen kraft, genom järnflit och outtröttlig självuppföstran. — — — Så blir hennes liv också ett exempel att följa för många. Med rätta säger hon i slutet av sin levnadsbeskrivning, att mod och självförtröstan först och främst behöves för att man skall kunna göra något av sig själv."

Frågan om fastställande av minimilöner.

Följande artikel är hämtad ur Fackför-
eningsinternationalens pressmeddelanden
och författad av Internationella bekläd-
nadsarbetarefederationens sekreterare, T.
van der Heeg.

På den tionde internationella ar-
betskonferensen i Genève blev frå-
gan rörande metoderna för faststäl-
lande av minimilöner ingående dryf-
tad i första behandling. Resultatet
blev utarbetandet av ett frågeformulär
som tillställts regeringarna för
besvarande. På nästa internationella
arbetskonferens år 1928 kommer
frågan återigen upp till behandling,
och denna konferens skall då fatta
beslut rörande en konvention, som
skall skapa en internationell grund-
val för det lagliga reglerandet av
minimilöner. Vid behandlingen av
utkastet till frågeformulär visade
det sig, att icke blott arbetsgivare-
gruppen ganska avgjort motsatte sig
varje form av införande av en inter-
nationell reglering av arbetslönen
och att meningsskiljaktigheter här-
om uppstodo bland regeringsrepre-
santanterna, utan att det även inom
arbetaregruppen rådde starkt delade
meningar. Det bör därför hälsas
med glädje, att styrelsen för Fack-
föreningsinternationalen vänt sig till
landsorganisationerna och de inter-
nationella fackliga sekretariaten och
på så sätt försöker bereda möjlighet
för ett samlat och enigt uppträdande
av arbetaregruppen på konferen-
sen år 1928.

Till orientering i frågan om lag-
stadgade minimilöner och till infor-
mation rörande meningsskiljaktig-
heterna på den tionde internationella
arbetskonferensen skola vi i det föl-
jande peka på några viktiga fakto-
rer.

I Fredstraktatens § 427 äro de all-
männa grundsatserna för Internatio-
nella arbetsbyråns verksamhet in-
rymda och som tredje grundsats an-
föres: "fastställande av arbetslöner
som möjliggöra skäligen levnads-
villkor." Denna passus måste sä-
kerligen förstås så, att arbetsbyrån
också skall ägna uppmärksamhet åt
lönespörsmål.

Redan under många år ha de brit-
tiska regeringsrepresentanterna upp-
repat sitt förslag, att arbetsbyrån
skulle inleda en undersökning röran-
de de i de olika länderna lagligt be-
stämda metoderna för fastställande
av minimilöner och taga upp frågan
på dagordningen för en internatio-
nell arbetskonferens. Det faktum,
att de brittiska regeringsrepre-
santanterna redan år 1921 framlade för-
slag i denna riktning, behöver icke
väcka förvåning. I England var
man av den uppfattningen, att den

inländska industrien var utsatt för
konkurrens från länder med låga
lönesatser (sweetings conditions)
inom och utanför Europa. I detta
sammanhang är det säkerligen på sin
plats att påpeka, att det engelska
arbetarepartiet år 1925 offentlig-
gjorde ett kommissionsbetänkande
angående de internationella arbets-
villkoren. Den första av denna kom-
missions slutsatser lyder: "Utveck-
lingen av det industriella livet nöd-
vändiggör fastställande av en inter-
nationell grundval för arbetsvillko-
ren." Vidare var kommissionen av
den uppfattningen, att arbetsbyrån
borde befatta sig med de i olika län-
der gällande låga löner. När man
dessutom tar i betraktande, att i
England och likaså i Australien, Ka-
nada och enskilda amerikanska sta-
ter för många industrier har införts
lönenämnder för fastställande av
minimilöner för vissa fack (Trade
Board Act 1918) skall man säkerlig-
gen förstå, att den brittiska regerin-
gen satte en ära i att få frågan om
minimilöner upp till behandling i
Genève.

De brittiska regeringsrepresentan-
ternas hemställen fick till följd, att
arbetsbyråns förvaltningsråd i jan.
1926 beslutade att taga upp frågan
om minimilöner på dagordningen för
konferensen 1927. Ifrågavarande
punkt hade följande lydelse:

"Metoder till fastställande av mi-
nimilöner inom de verksamhetsom-
råden, där arbetsgivarna och arbe-
tarna äro otillräckligt organiserade
och där lönerna äro osedvanligt låga,
särskilt inom hemindustrien."

Som man finner, lägger denna om-
skrivning eftertryck på vikten av
minimilöner inom hemindustrien.
Den tanken, att lagstadgade mini-

Diska ej

utan att ha *Gahns Ma-
niol* hemma. *Maniol*
är oundgänglig för alla
som få ha sina händer
mycket i vatten. In-
gnid händerna efter
varje disk, tvätt eller
dyligt med *Maniol* och
Ni undviker att få hår-
da, spruckna och röda
händer. Gör din hand
mjuk o. vacker, använd

En hjälp för damerna

att hålla det shing-
lade håret fritt från
mjäll, livfullt och
naturligt vågigt är

WATZINS

KERATINHÅRVATTEN och KERATINSVAVELPOMADA

GAHNS, UPSALA. Kungl. Hovleverantör

MORTALIN

betyder ögonblicklig
död åt mal och ohyra
samt deras ägg
och larver.

MORTALIN

betyder ökad livs-
längd för kläder och
pälsvärk.

HENRIK GAHNS AKTIEBOLAG, Upsala

milöner även kunde vara nödvändiga inom andra industrier gav anledning till en utförlig debatt rörande den allmänna principen med hänsyn till den lagstadgade minimilönen. Under denna debatt uppstodo likaledes meningsskiljaktigheter inom arbetaregruppen, och detta huvudsakligen mellan delegerade från Australien, Kanada och England å ena sidan och delegerade från länderna på kontinenten å den andra.

För att kunna förstå dessa avvikande meningar, måste vi giva en kort framställning av utvecklingen av fack- eller yrkeslönenämnder för fastställande av minimilöner. Då den första lagen för fastställande av minimilöner år 1924 infördes i Nya Zeeland, skedde detta i syfte att skapa ett skydd mot de utomordentligt låga lönerna inom hemindustrien. Efter att liknande lagar emellertid trätt i kraft för hela Australien och senare även för vissa industrier i andra länder, t. ex. Kanada, fick lagen en annan karaktär, och lagstiftningen angående fastställande av minimilöner blev delvis även betraktad som ett medel till bevarande av arbetsfreden.

Då fack- eller yrkeslönenämnderna, som äro sammansatta på paritetisk grundval, även omfatta regeringsrepresentanter eller s. k. opartiska medlemmar, ha dessa institutioner egentligen karaktär av skiljenämnder. Ty vid meningsskiljaktigheter rörande lörens höjd faller regeringsrepresentanten utslaget. Med sin provisoriska ordning angående fastställande av minimilöner under krig och med införande av "Trade Boards Act" av år 1918 följde England det av Australien, Kanada m. fl. givna exemplet. För åtskilliga industrier infördes lönenämnder.

På grundval av de genom dessa fack- eller yrkeslönenämnder vunna erfarenheterna gingo arbetarerepresentanterna från dessa länder i breschen för att arbetsbyrå skulle medverka till internationella åtgärder för införandet av sådana institutioner, dock icke blott för hemarbetarna utan även för industrier, inom vilka det inte finnes möjlighet för en reglering av lönen genom avtal eller där lönen är osedvanligt låg. Den australiska delegeraden Culley ville egentligen gå ännu längre — han understöddes härvid av regeringsrepresentanten för Kanada, Ridell — och förordade ett system av fack- eller yrkeslönenämnder för alla industrier. Gent emot detta betonade fackföreningsrepresentanterna från länderna på den

Bortglömda pengar.

Snällt och även villigt, förmodar jag, sända våra klubbar år efter år in sin femma till bildningsfonden, ja kanske t. o. m. att någon klubb sänder tio kronor. Pengarna staplas av förbundskassören upp i en stor hög eller hur hon nu förfar med dem, det vet inte undertecknad, som är dålig finansmänniska, så noga. I alla fall, så snart hon tagit hand om dem, om de nu läggas i hög eller i skrin eller till äventyrs sätts in i någon bank, så tyckas medlemmarna bums glömma bort att de finnas till. Varav kommer sig denna glömska?

Kanske vi rent av glömt bort var till bildningsfonden skall användas och inbilla oss att vi samla pengar för att bli kapitalister. Eller är det så illa ställt att vi inte ha några medlemmar, som äro så pass unga och så pass intresserade för studier att de vilja använda sig av möjligheterna att få genomgå en folkhögskolekurs? Det senare är väl i alla händelser inte möjligt? Nog förefaller det otänkbart för den, som var ung på den tiden då den största sorgen var att alla möjligheter att få genomgå en folkhögskolekurs strandade på ekonomiska hinder. Nu äro de ekonomiska hindren avlägsnade genom statsstipendier, stipendier från organisationerna och räntefria lånekassor. Men nu saknas människorna. Ja, de unga männen söka

sig nog till folkhögskolorna, men de unga kvinnorna utgöra ännu en allt för liten procent.

Under föregående år söktes förbundets stipendium endast av en medlem, vilken bevistade Marholmens folkhögskola. Och dock är vårt förbund i stort behov av skolade krafter.

Det bör därför räknas som en av klubbarnas största uppgifter att försöka väcka medlemmarnas intresse för folkhögskolornas bildningsarbete.

Alltså räkna vi med en stark ström av ansökningar om stipendium ur bildningsfonden för detta år.

De, som inte önska deltaga i en kurs gemensam för manliga och kvinnliga elever, kunna ju ta sin tillflykt till Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad eller till Marholmens folkhögskola för kvinnor, vilka båda skolor fått det allra bästa vitsord av de kvinnor, som haft förmånen besöka dem.

Ansökan av förbundets stipendier skall helst vara förbundsstyrelsen tillhanda senast den 15 maj. Ansökningarna ställas till Sveriges soc.-dem. kvinnoförbund, Upplandsgatan 85, Stockholm. Högsta stipendium 200 kr.

För erhållande av förbundets stipendier ställes som villkor, att sökanden tillhört förbundet i minst 2

europiska kontinenten, att de endast anse lönenämnder för hemindustrien vara nödvändiga och hävdade vidare, att kollektivavtalssystemet är tillfyllest för alla andra industrier. I lönenämndssystemet se de en hämsko för fackorganisationernas utveckling och därmed en fara för fackföreningsrörelsen. Det framgår härav, att motståndarna av en sådan lagstiftning lägga större vikt på fackföreningsrörelsens betydelse, medan lönenämndernas förespråkare betrakta arbetarnas politiska makt som huvudfaktor. Den politiska makten kommer enligt deras mening även att kunna göra sig gällande inom lönenämnderna. Man kan även uttrycka saken så, att anhängarna av lönenämndssystemet äro politiskt, motståndarna däremot mera fackligt orienterade.

För att förhindra, att frågan om minimilöner helt avföres från dagordningen, har arbetaregruppen i

Kommissionen för behandling av metoder för fastställande av minimilöner enhälligt givit sin anslutning till upptagandet av frågan: "Skall frågeformuläret omfatta hemarbetet och andra industrier?"

Vi tro, att man när arbetaregruppen åter skall behandla detta spörsmål, bör söka undgå diskussion av principen om generellt införande av lönenämnder för alla industrier. Denna fråga förelåg icke till behandling och kommer heller icke upp till behandling år 1928. Det frågeformulär, som förelagts regeringarna, inskränker sig till metoderna för fastställande av minimilöner inom förvärvsgrenar, där det icke finnes möjlighet till en ändamålsenlig reglering av lönerna, och till frågan, huruvida staten inom dessa industrier genom lagliga förhållningsregler bör lämna skydd mot utsugning.

är och därunder med verkligt allvar deltagit i organisationsarbetet. Ansökningarna skola åtföljas av åldersintyg, uppgift om till vilken folkhögskola ansökan skall göras och rekommendationer från avdelningarna, styrkta genom protokollsutdrag.

Stipendierna utgå endast till elever, vilka genom intyg från skolan bekräfta sin vistelse där. Har utsedd stipendiat blivit förhindrad besöka kursen, övergår anslaget till närmast kvalificerad sökande.

Här nedan lämnas några uppgifter om kostnaderna för folkhögskolekurser från olika delar av landet.

Ur prospektet från Brunnsviks folkhögskola:

Kursavgift 50 kr. Mat, husrum och vedbrand 75 kr. pr månad. Undervisningsmateriel omkring 15 kr. Utgifterna beräknade i vanligaste fall till 500 kr. Statsstipendium till obemedlade 165 kr., högst 180 kr., och hälften till mindre bemedlade. Obemedlade kvinnor erhålla befrielse från kursavgifter. För obemedlad kvinna återstår således utgifter av omkring 280 kr. för hela kursen. (Sexmånaderskurs.)

Ur prospektet för Jakobsbergs folkhögskola:

Kursavgift 100 kr. Avgift för hel inackordering 90 kr. pr månad. Kostnaden för hela årskursen omkring 650 kr. Statsstipendium i likhet med Brunnsviks folkhögskola. För obemedlade återstår omkring 480 kronors utgifter. (Sexmånaderskurs.)

Ur prospektet från Birkagårdens folkhögskola, Stockholm:

Kursavgift 25 kr. Kostnaderna för böcker och annan material 25 kr. Ingen helinackordering erhålles vid skolan, men frukost och middagspisning till omkring 75 öre pr måltid. Denna skola lämplig för dem som bo i Stockholm och dess närhet.

Ur prospektet från Kvinnliga medborgarskolan i Fogelstad:

Kursavgift 50 kr. Avgift för hel inackordering 70 kr. pr månad. Kursen pågår i 3 månader, 29 mars—30 juni. Stipendier utdelas i mån av tillgångar upp till 200 kr.

Ur prospektet från Høla folkhögskola:

Kursavgift 50 kr. Inackorderingskostnader omkring 70 kr. pr månad. Statsstipendium i likhet med Brunnsviks folkhögskola. Kursen pågår 6 månader.

Ur prospektet från Åsa folkhögskola, adr. Sköldinge:

Kursavgift 25 kr. Inackorderingsavgift 60 kr. pr månad.

Statsstipendier åt mindre bemedlade elever 15 kr. pr månad, åt obemedlade 30 kr. pr månad.

Begär prospekt!

Vid Brunnsviks folkhögskola finnes en lånefond, ur vilken kan erhållas lån till högst 200 kr. och vid Birkagårdens folkhögskola en stipendiefond, som i mån av tillgångar ger stipendier till organiserade arbetare.

Ja, hur skulle det vara om vi, när vi nu åter skola lämna vår tribut till bildningsfonden, togo oss en funderare över vad de där inbetalnin-

Albert Abbé: Stilleben.

Giv akt på

att Ni har gjort allt för att skydda Er mot pyorré, den vanligaste av alla orsaker till tändernas lossnande och en tandsjukdom, som i mer eller mindre hög grad förekommer hos över 50 procent av alla vuxna. Puorré kan motverkas genom renlighet — ren munhåla, rena tandköttsfickor och rena tänder — just den renlighet, som följer med dagligt bruk av Oxygenol.

Oxygenoltandereme tvättar tänderna absolut rena och den är så fint fördelad att den fullständigt bortslammas, när munnen sköljes med vatten.

OXYGENOL TANDCREME

garna skola tjäna för syfte och inte bara slentrianmässigt betala, endast för att det så skall vara. Och när vi så funderat en stund, så skulle det väl vara alldeles märkvärdigt om vi inte skulle komma underfund med, att just inom vår klubb finns det en kamrat, som har stora förutsättningar för att kunna benytta sig av en folkhögskolekurs. Och för klubbens vidkommande är det en oerhörd vinst att de möjligheterna utnyttjas. Ja, det är inte en vinst bara för klubben utan även för hela rörelsen.

Kom alltså ihåg: Senast den 15 maj skall ansökan vara inne!

H. F—d.

Ett gott nytt år

tillönska vi alla för Morgonbris intresserade. Det är många som måste medverka för en tidnings utgivande och spridning. Det är för endast en liten tidning som Morgonbris, många hundra krafter som måste tagas i anspråk för att den skall nå ut till våra kära läsare. Först skribenterna, sedan de typografiska arbetarna, klichéernas ombesörjare, bokbindare, posten och så till sist men icke minst våra energiska kommissionärer, som uppgå till flera hundra. Till allesamman:

Ett gott nytt år!

Morgonbris 1928.

Morgonbris ingår nu i sin 24:de årgång. Den har haft och har fortfarande svårigheter att kämpa mot. Visserligen mötes den nu av långt större förestående, vilket visar att arbetarkvinnorna ha blivit mer intresserade för de angelägenheter som tidningen omfattar. Men den har ännu allt för litet trängt in bland de fattigare klassernas kvinnor. Alla vakna och målmedvetna kvinnor inom vår rörelse måste därför söka än mer utnyttja tillfällena till spridning av tidningen. För att kunna göra tidningen ännu mer värdefull och omväxlande har formatet utvidgats med fyra sidor. Tidningen kommer naturligtvis som hittills i första hand att beflita sig om ett innehåll som blir väckande och ger upplysningar i olika samhällsfrågor och om arbetarörelsen. Dess uppgift som fostrande och eggande till personlig utveckling i kulturellt hänseende skall icke heller försummas. Den förströelseläsning som kommer att inflyta hoppas vi även skall fylla ett ändamål. För det agitatoriska arbetet bland de utanför stående skarorna är tidningen ett nödvändigt medel som än mer bör utnyttjas, varför vi än en gång hemställa om alla intresserade krafters medverkan härför.

Med tack för det gångna årets goda samarbete hoppas vi mötas i ivrig önskan att göra vårt bästa under 1928 för

Morgonbris.

Västmanlands distrikt.

Distriktets sedvanliga studiekurs hölls i Tillberga den 5—6 nov. Huvudämnet för kursen var denna gång Folkpensioneringen och föreläsare var Pensionsstyrelsens ombud för Jämtland, hr Christian Genberg, Östersund, som i tre föreläsningar klarlade hela den stora apparat som vi kalla folkpension; det blev både studium och instruktion i rikligt mått. Dessutom höll red. Emil Olovsson ett orienterande föredrag om Arbetslöshetsfrågan.

Samkväm, med teater, utmärkt musik och sång, även mellan föreläsningarna, gav feststämning åt samvaron. Deltagandet var livligt såväl från klubbarna i distriktet som från platsen; ett par arbetarekommuner hade även sänt deltagare. Såväl föreläsare som deltagare voro storbelättna med sin vistelse i Tillberga och Tillberga arbetarekommuns representant, hr Märten Svensson, uttryckte sin glädje över att det fanns kvinnoorganisationer, så att sådana tillställningar som denna kunde komma till stånd. Ref.

Andra lektionen — Dua leciono.

Läsövning.

Kom ihåg tonvikten på näst sista vokalen!

Cu ŝi sentas ion en sia koro? En la ĥoro estas ĉiam pli ol naŭ. Kian sonon vi aŭdas sur la sceno? Kiu balais vian ĝardenon hodiaŭ vespere? Multaj estas la naciaj lingvoj, unu internacia. Avarulo loĝas en nia stalo, ĉar alie li devus pagi. Ŝtalo tuŝis ŝian vangon kaj sur la zonoj ĵetis sangon.

Översättning av stycke 1.

Dag och natt. Far och söner. En vacker blomma. En flitig gosse. En kär vän. Människor och djur. Långa, varma dagar under sommaren.

Jorden och solen. Solen på himlen. Den stora rosen är en vacker blomma. Esperanto är ett internationellt (mellanfolkligt) språk. De goda vännerna äro flitiga. Det vita silvret och det röda guldet äro dyrbara metaller.

Verb.

<i>mi estas</i>	jag är.	<i>ni estas</i>	vi äro.
<i>vi estas</i>	du är (Ni är).	<i>vi estas</i>	ni äro.
<i>li estas</i>	han är.	}	<i>ili estas</i> de äro.
<i>ŝi estas</i>	hon är.		
<i>ĝi estas</i>	den, det är.		

Ändelsen *-as* användes för att antyda, att händelsen försiggår i nutiden (presens). Ändelsen är densamma både i ental och flertal; vare sig jag, du, han eller flera utföra arbetet (jmf i svenskan jag är, men vi äro; han skriver, men de skriva).

Gör på samma sätt med *skribi* skriva, *labori* arbeta, *paroli* tala, *iri* gå, sålunda *mi skribas* jag skriver, *vi skribas* du skriver o. s. v.

Vill man säga, att något icke sker, sättes *ne* (= icke framför verbet, t. ex.

<i>Mi ne skribas.</i>	Jag skriver inte.
<i>Ŝi ne parolas.</i>	Hon talar inte.
<i>Li ne estas diligenta knabo.</i>	Han är inte en flitig gosse.

Genom att sätta *ĉu* i början på satsen förvandlar man denna till en fråga:

<i>Ĉu vi skribas?</i>	Skriver du?
<i>Ĉu vi ne skribas?</i>	Skriver du inte?
<i>Ĉu li ne estas diligenta?</i>	Är han inte flitig?

Ĉu (= m å n n e) är sålunda ett slags frågetecken i satsens början. Står där ett annat frågeord: vem, vad, hurudan etc. så behövs inte *ĉu*. Alla dessa frågeord börja i esperanto på *ki*:

<i>kiu</i>	vilken, vem.	<i>kiam</i>	när.
<i>kio</i>	vad (för något).	<i>kiom</i>	huru mycket.
<i>kia</i>	hurudan.	<i>kial</i>	varför.
<i>kiel</i>	huru.	<i>kies</i>	vems.
<i>kie</i>	varest.		

Ordbildning.

Som redan antytts, bildar man i esperanto ord genom att till ordstammar foga vissa ändelser, först och främst ordklassändelserna *o a e* och *i*. Genom att mellan dessa och stammen inskjuta vissa stavelser kan man ändra betydelsen och sålunda få fram nya ord. En sådan stavelse är *-in-*, som brukas, när man vill ha den kvinnliga motsvarigheten till ett ord, som betecknar en manlig individ (jmf i svenskan lärare- lärarinna).

Ex.: <i>patro</i>	fader.	<i>patrino</i>	moder.
<i>amiko</i>	vän.	<i>amikino</i>	väninna.
<i>reĝo</i>	kung.	<i>reĝino</i>	drottning.

Även genom att sätta vissa stavelser framför ett ord kan dettas betydelse ändras. Bästa exemplet på en dylik förstavelse är *mal-*, som användes för att beteckna raka motsatsen till det följande ordet. Sålunda:

<i>varmo</i>	värme.	<i>malvarmo</i>	kyla.
<i>bona</i>	god.	<i>malbona</i>	dålig.
<i>utili</i>	gagna.	<i>malutili</i>	skada.

Övningsstycke 2.

Läs högt och översätt till svenska med hjälp av det föregående och nedanstående ordlista:

La patro estas serioza. Li parolas serioze. La patrino diras, ke ŝi ne povas veni. Ĉu ŝi parolas serioze? Jes, ŝi estas tre laca, kaj bezonas ripozi. Ĉu vi ne volas reveni morgaŭ? Certe, se mi ne malhelpas.

Kiu estas en la ĝardeno? Karlo estas tie. Ĉu li estas sola? Jes, sed nun mi intencas iri al li. Ĉu ankaŭ vi venas? Ne, mi ne povas, mi devas iri al la lernejo. Kie estas Mario? Mi ne scias; ĉu ŝi ne estas en la biblioteko? Jes, nun mi memoras, ŝi sidas tie kaj skribas al amikino. Sed nun mi devas iri tuj, la horloĝo sonoras. Adiaŭ!

serioza	allvarlig.	morgaŭ	i morgon.	sed	men.	memori	minnas.
diri	säga.	certe	säkert.	nun	nu.	sidi	sitta.
povi	kunna.	se	om, i fall.	intenci	ämna.	tuj	genast.
veni	komma.	helpi	hjelpa.	ankaŭ	också, även.	horloĝo	klocka.
tre	mycket.	malhelpi	hindra.	ne	nej, icke.	sonori	ringa, slå
laca	trött.	ĝardeno	trädgård.	devi	böra.		(om klockan.)
bezoni	behöva.	Karlo	Karl.	devas	måste.	adiaŭ,	adjö.
ripozi	vila.	tie	där.	lernejo	skolhus.		
voli	vilja.	sola	ensam.	Mario	Maria.		
re'veni	återkomma.	jes	ja.	scii	veta.		

Meddelanden ur Internationalens kvinnospalt.

Den 10 och 11 december sammanträder Internationalens kvinnokommitté i Köln för att förbereda de frågor, som skola upp på nästa års stora Londonkonferens. Dagordningen är både diger och innehållsrik.

Från England redogöres för arbetarekvinnornas studieverksamhet under sommaren. Kvinnosektionen av arbetarepartiet har anordnat flera veckokurser i olika delar av landet, varvid närvarit kvinnor från såväl partiet som från fackorganisationer och kooperativa föreningar. Bland ämnen, som särskilt studerats, märkas: "Hur vi styras", "Vårt styrelsesätt" samt "Fackföreningsrörelsens historia".

Av intresse är ta del av hur kvinnorna i Holland äro organiserade inom partiet. Denna väl utvecklade organisation, som kallar sig de Socialistiska kvinnornas propagandaförening och som bär hela ansvaret för arbetet bland kvinnorna, är organiserad inom partiet och med sekreteraren såsom medlem av partistyrelsen och dess vice sekreterare. Grupperna, klubbar, bestå av distriktens kvinnliga medlemmar och sysselsätta sig huvudsakligen med propagandarbetet bland kvinnor. Kvinnogrupperna arrangerar själva sina möten och en medlem från distriktsstyrelsen har plats i deras styrelse. Alla kostnader bäras av partiet. Grupperna själva välja sin huvudstyrelse med undantag av sekreteraren, vilken utses av partikongressen. För några år tillbaka övertog partiet deras tidning, "Arbetarkvinnan", vilken nu har 20,000 prenumeranter och är mycket uppskattad av arbetarekvinnorna. Sedan 1912 har kvinnoorganisationen varje år anordnat en kvinnodag. I år hölls denna under oktober månad.

Den 14 och 15 april hölls den årliga konferensen, varvid årsrapporten utvisade 2,000 nya kvinnliga medlemmar till partiet. Dessa vunnos huvudsakligen under den propagandakampanj, som uppstod på grund av riksdagsgruppens avvärpningsmotion. Motionen avsågs, men agitationen

för avvärpning fortsätter. Konferensen uttryckte sitt stora ogillande av det franska förslaget om en mobilisering av även kvinnorna i krigstid samt den redan genomförda värnplikten i Polen och de kvinnliga regementena i Ryssland.

Kvinnorganisationen är särskilt intresserad av fostringsarbetet. Dess sekreterare genomkorsar landet och håller träningskurser. I fjol praktiserades första gången 14-dagarsskolor för kvinnor såsom en slags förberedelse eller stimulans till vidare självbildning. Man förbereder ett större antal lördags- och söndagsmöten för husmödrar. Den socialistiska kommunalpolitiken blir studieämnen för dessa. Även anordnas därvid utflykter till sociala institutioner. På det hela taget äro de holländska kvinnorna fulla av entusiasm och iver för propagandarbetet.

En intressant och om stora svårigheter vittnande rapport har insänts från Ungern. På grund av ekonomiska svårigheter har det kvinnliga sekretariatet måst stängas och man finner det redan tydligt hur detta tyckes få ett främmande inflytande på kvinnorörelsen. I mars och april firades i såväl huvudstaden som i 10 provinnsstäder kvinnodagen. Deltagandet var livligt och entusiastiskt.

För att uppdraga nytt program tillsatte 1925 års partikongress en kommitté, i vilken, tyvärr, ingen kvinna kom med. Då programkommittén ännu inte är färdig vet man inte hur programmet för kvinnornas del kommer att se ut.

Samma former för kvinnornas organisering som i Tyskland och österrike förekommer även i Ungern, d. v. s. med nationella kvinnokonferenser, distrikts- och lokalkommittéer. Även fackföreningskvinnorna följa samma former som Tysklands och österrikes, men då man i Ungern inte har deras politiska kraft att räkna med blir allt organisationsarbete svårt. Den stora fattigdomen och eländet bland Ungerns arbetare lägger också hämsko på propagandarbetet.

Den röda burken

med namnet Rumford är Er bästa garanti för alltid vällyckade bakverk.

Detta underbara bakpulver gör brödet mer väljäst, läckert och smältande mjukt oberoende av om Ni är van eller ovan vid bakning.

Gör ett försök nu, Ni får absolut finare och bättre bakverk ju förr Ni använder

det hälsosamma enda äkta fosfatbakpulvret

RUMFORD

För att träna kvinnliga ledare och organisatörer anordnas veckokurser med dels socialism och dels praktiskt organisationsarbete som studieämnen. Även i de allmänna studiekurserna deltaga kvinnorna mycket flitigt. Kvinnornas rösträtt är betydligt mer inskränkt än männens. Först vid 30 år få vissa kvinnor rösträtt. Härför måste de dock med framgång genomgått minst 6 skolklasser. I särskilda fall, såsom om en kvinna har 3 legitima barn eller ett självständigt hushåll, kan det räcka med 4 skolklasser. För att få utöva rösträtt måste dock kvinnorna framlägga dokument på att de äro röstberättigade och då arbetarekvinnorna sällan ha reda på dessa papper falla en stor mängd utanför strecken även härför. Märkas bör dessutom, att av Ungerns 8 miljoner invånare en miljon äro analfabeter, de flesta bland kvinnorna. På landsbygden får befolkningen oftast ej mer än 2 à 3 skolklasser. Valen äro också, med undantag av vissa kommunala, offentliga, så att både stat och arbetsgivare få utöva inflytande på de röstande. (Med alla dessa restriktioner rör många av Ungerns kvinnor ha rösträtt, mäntro!?) Därför må man ej undra på att partiets främsta programpunkter äro: Utsträckt rösträtt för både män och kvinnor samt hemliga val.

Kvinnornas tidning utkommer en gång i månaden med 6 sidor och det är en allmän önskan att få densamma gratis genom

(Forts. å sid. 9.)

Föräldraveckor, ett led i skolans samarbete med hemmen.

Av överlärarinnan Mathilda Holmgren, Malmö.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Somliga lärare föredraga att låta sina elever texta några rader å kort, andra åter använda teckningstimarna, då mer eller mindre artistiska anlag komma till användning vid det inbjudningskort, som framställles — till stor förnöjelse för barnen. De lär., som undervisat i främmande språk i H. A. ha naturligtvis ej uraktlåtitt att låta sina elever försöka stilisera en enkel inbjudan på ifrågasvarande språk. Glömde de det, så voro eleverna ej sena att påminna därom. Man är angelägen om att i inbjudningen delgiva föräldrarna vilka ämnen, som schemat för dagen ställer upp, ty lär. har att hålla sig därtill. Det är till en arbetsdag i skolan, icke till någon examenshögtidlighet, som man inbjuder.

Vad kan då en sådan dag ha att bjuda på? Ja, låt oss exempelvis följa en mor, som kommer för att höra på sin gosse i 3:dje klass. Hon har bestämt sig för att offra sin dag helt och hållet åt sitt barn och därför tagit ledigt från arbetet på fabriken. Ett sådant fall är ej uppkonstruerat; vi ha haft många dylika under de gångna åren. Dagen börjar med kristendomsundervisning. Stilla kommer hon in i den anvisade lärosalen och får höra, huru lär. söker bibringa sina små elever de första grunderna i religionskunskap. Andra timmen är anslagen till hembygds-kunskap eller arbetsövning. Man gör anteckningar om solens upp- och nedgång. Det har hon aldrig själv varit med om i skolan. Hon blir så intresserad, att hon överraskar sig själv med att räcka upp handen för att få svara. Under rasten gör hon ett besök i tandborstningsrummet där lärarinnans instruktion ang. tandborstens rätta bruk kanske blir en ganska nyttig lektion för mor själv. Tredje timmen avviker från schemat — men inte för föräldrarnas skull. Redan förut har det bestämts, att den timmen skall anslås till bad. Vilken glädje att se de små i badrummet! Skolan äger nämligen ett praktigt badrum, där samtidigt tjugufyra bad kunna serveras. Tvål och ren handduk utlämnas till de barn, som ej äga förutsättning att själva hålla

sig därmed. Allt är absolut förstklassigt, och den mor eller far, som sett badrummet i användning, tvekar ej ett ögonblick att låta sitt barn begagna sig av skolans bad. Också hava många föräldrar, som förut ej låtit sina barn bada i skolan, efter besöket blivit entusiaster för skolbadet, övertygade som de blivit om det tillfredsställande i de hygieniska anordningarna. — På e. m. är det slöjd, och gossarna få lära sig att använda nål och tråd. Och med vilket intresse taga de ej del i arbetet, hennes gosse och de övriga små parv-larna. Nu ha de fått gå upp i en liten slöjdsal med långa bord. Lär. går omkring och visar var och en av sina elever. Man syr ett arbetsförkläde, som skall komma till användning i följande klass, då gossarna blivit så stora, att de få börja med träslöjd. Hennes egen lilla gosse är röd av iver för att komma till slutet på sin långa söm.

Eller vi följa stora syster, som fått gå i mors ställe. Familjen har flyttat in från landet och själv har hon gått i skola där. Hon har hört ena system, som går i 6:te klass och får undervisning om människokroppens byggnad, tala om de underbara saker, som lärarinnan visat dem, avgjutningar i papier maché av människokroppens olika delar. Lektionen är förlagd till naturkunnighets-salen, där stora syster nu själv har tillfälle att övertyga sig om de framsteg (skolan) undervisningen gjort sedan hennes skoltid. Hon stannar jämväl nästa timme för att tillsammans med 5:te klass där hon har sin lilla bror göra en resa i Frankrike. Det är en geografilektion och tack vare skolans skioptikon och lär:s intresse för att samla vykort, lämpliga att åskådliggöra vad framställningen rör sig om, får åhörarna en levande uppfattning av landets natur och folkliv.

Eller besöket gäller en flicka, som går i avslutningsklassen. Mor har inte tillfälle att stanna hela dagen, men hon har kommit närmast för att se arbetet i skolköket och slöjdsalen. Behöver jag skildra med vilket intresse hon tar del av det arbete och de anordningar, som höra därtill! I det modernt inredda skolköket blir

hon synnerligen betagen. Den ledning som lämnas hennes flicka vid övning i maskinsöm, tillfredsställer henne i icke mindre grad. Slöjdundervisningen för de större flickorna är i regel förlagd till stora slöjdsalen, där icke mindre än åtta maskiner samtidigt kunna vara i rörelse. Här finnas dessutom utmärkta tillklippningsbord, elektriska strykjärn m. m., vilket allt gärna demonstreras av vederbörande slöjdlärarinna.

Men icke blott mödrar — även om de äro det stora flertalet — utan även åtskilliga fäder komma till vår skola under föräldraveckan. Goss-slöjden, gymnastiken, skolbadet och undervisningen i klassrummet är städse föremål för deras intresse. Det första året var (naturligtvis) tillströmningen störst. Skolan var då ny, och alla ville se den. Men även sedan ha vi ej haft skäl att klaga på besökandes antal, framförallt icke i de lägre klasserna. Särskilt är det nybörjarklasserna, som ha stort tilllopp av åhörare, helt naturligt, då särskilt de mindre barnen ligga mödrarna om hjärtat, och de förstå kanske bäst att uppskatta undervisningen där. Så får man också betänka, att de, som komma, de äro verkligt intresserade. Vi ha inte, och vilja inte ha, att dragas med den skara av halv vuxen ungdom, som springer ut och in under examens-timmarna. I regel ha vi ej haft någon särskild avslutning på "veckan". Men sistlidna hösttermin anordnade vi en dylik. Vi inbjödo nämligen samtliga besökande till en aftonunderhållning, vid vilken skolans elever medverkade.

Att föräldraveckan är ansträngande för vederbörande lärare, det säger sig självt. För honom eller henne blir det en synnerligen dryg arbetsdag särskilt om man — vilket oftast är fallet — ställer sig till förfogande som ciceron under rasterna, ett erbjudande, vilket mottages med stor tacksamhet. Men den uppoffring, som göres, göres sannerligen icke förgäves. Föräldrarna — den stora allmänheten — få en helt annan uppfattning — och uppskattning — av lärarens arbete än de i regel haft, särskilt om lär. vill göra sig besväret att något sätta dem in i skol-

Meddelanden ur Internationals kvinnospalt.

(Forts. fr. sid. 7.)

avgiften till partiet. Sista partikongressen antog också en resolution i den riktningen, men det har varit omöjligt att ännu förverkliga önskemålet. Kvinnogruppen får dock i partiets huvudorgan varje vecka en kvinnospalt. I partistyrelsen sitter en kvinna, i riksdagen en och i högsta kommunalförvaltningen tre.

Under alldeles speciella svårigheter börja Palestinas arbetarekvinnor att organiseras. Hemmens kvinnor äro därvid svårare att nås än industriarbeterskorna. Ett par hundra lantarbetarekvinnor ha omhändertagits genom kooperativa studiehjem, vilka hjälpa dem emot exploatering och för låg levnadsstandard. På den offentliga opinionen har dessa försök haft god effekt, enär man därigenom bryter med fördomarna mot kvinnors arbetsställning. För att höja levnadsstandarden bland arbetarekvinnorna ha de organiserade kvinnorna satt upp följande önskemål: att skapa ett ömsesidigt gott kamratskap med gemensamma strävanden samt att överallt strida för sin rätt på ett organiserat och enigt sätt. "Vi få alltid ihågkomma", skriver Ada Fishman, arbetarefederationens kvinnoorganisatör och sekreterare, "att vi vi, utom det klassmedvetande som skall förena hela arbetareklassen, ha att bringa fram i ljuset att kvinnorna utgöra en del av den arbetande judiska familjen."

Kvinnorna i Tyskland ha ordnat en studiekurs i Probstzella för ett 40-tal deltagare. Huvudämnet härvid var "Socialismen i praktiken". Detta var uppdelat i: En inledning till allmän politik, politiska partier i Tyskland, kvinnors och barns ställning i lag och administration, ekonomisk politik, social politik, kulturell politik med speciellt hänseende till upp-

arbetet. Och månet missförstånd har undanröjts, därför att föräldrar och lärare haft tillfälle att lära känna varandra redan vid läsarets början.

"Man lär bättre känna skolans arbete och förstå hur lärarna vill ha det" yttrade en gång en mor till mig på tal om "veckan". Flera föräldrar ha också till vederbörande lär. uttryckt sin belåtenhet över att ha fått höra huru undervisningen bedrivs. De ha sagt, att nu kunde de bättre hjälpa barnen med deras hemuppgifter, när så behövdes. Förut hade det hänt, att när de ville underätta barnen, dessa sade, att "så gör vi inte i skolan". En far uttalade en gång sin förvåning över det sätt, varpå barnen lärde räkna. Han var själv ung och en duktig man. Ganska snart satte han sig in i den nya metoden, som han fann utmärkt. En mor hörde vid besöket att hennes gosse läste sämre än de andra, och att han behövde mera hjälp, förstod

fostran, socialismen och riksdagsvalen." Kursen, som var högt uppskattad bland kvinnorna, innehöll även gymnastik och samkväm.

Signe Vessman har insänt meddelande om kvinnodagens firande i Sverige under september samt om studieveckan i oktober m.m. (referat härav obehörligt).

Arbetarepartiets i Storbritannien uppfostringsplan: Den nuvarande konservativa regeringen håller på med en "ekonomisering" av undervisningsväsendet, vilken skulle förminska arbetareklassens barnmöjligheter till fortsatt uppfostran. Arbetarepartiet använder med anledning därav den årliga konferensen till att än en gång framlägga sina fordringar i uppfostringsfrågan.

Dess mål är utvecklandet av det allmänna skolväsendet därhän, att varje normalt barn, oberoende av föräldrarnas inkomst, samhällsställning eller arbete, skall erhålla en för dess ålder, förmåga och naturanlag avpassad undervisning i för hälsa och fysisk fostran lämpliga skolor.

Int. socialistiska kvinnomötet i Köln.

Int. soc. kvinnokommittén sammanträdde den 10—11 dec. i Köln. Representanter hade mött upp från England, Tyskland, Österrike, Polen, Frankrike, Holland, Danmark, Belgien, Tjeckoslovakien och Sverige.

Förhandlingarna ägde rum i det gamla vackra rådhuset. På dagord-

hon. Hon beklagade förhållandet men arbetade sedan duktigt med honom hemma, för att han inte skulle bli efter. Dylika exempel finnas många.

Givetvis har här skildrade försök till samarbete med hemmen icke blivit utan kritik. Som det mest välgående skälet mot anordnandet av föräldraveckor har framförts, att de föräldrar, man allra helst önskade träffa, de komma inte. Mycket möjligt. Men jag har aldrig tänkt, än mindre påstått, att detta sätt att söka samarbete med hemmen skulle utesluta andra lämpliga och förut begagnade — framför allt icke lärarens besök i hemmen.

Genom här skildrade inbjudan vill man — som redan nämnts — låta föräldrarna få en inblick i skollivet, och då ser man väl lika gärna föräldrar till de medelmåttigt begåvade — ja, varför inte, bäst begåvade barnen — som målsmännen för de lata och försumliga komma till skolan.

Lerkärl från stenåldern funnet i en dansk gånggrift. Ornamenten utförda med en snäcka. (Cardium.)

ningen stod flera viktiga frågor bland vilka särskilt märktes frågan om förarbetet till konferensen i Bryssel den 3—4 nästkommande augusti.

Efter en ingående diskussion beslöts att som första punkt på konferensens dagordning upptaga spörsmålet om de socialistiska riktlinjerna för det sociala välfärdsarbetet. Dessutom beslöts på förslag av Gertrud Hanna (Tyskland) och Klugynsko (Polen) antaga följande resolution:

I olika länder har uppstått en tendens att vilja mobilisera även kvinnorna i krigstid. Även om därmed kvinnorna icke förpliktas deltaga direkt i krigstjänst, är det dock farliga symptom för utvidgning av militarismen. Int. soc. kvinnokommittén beslutar därför att på dagordningen å socialistiska kvinnokonferensen i Bryssel år 1928 till diskussion upptaga frågan om:

Tendensen att mobilisera kvinnorna till krigstjänst.

Flera rapporter avlämnades och diskuterades möjligheterna att hålla Int. Kvinnodagen på en gemensam dag i alla länder.

Som avslutning på konferensen hölls på söndagsaftonen under parollen:

"Vi vilja freden"

ett stort offentligt möte med ett flertal av konferensens deltagare som talare.

På måndagen avlades på inbjudan av staden Köln, under den kvinnliga partivännens d:r Kraus ledning, besök å stadens olika välfärdsinrättningar. S. V.

Björnstjerne Björnson hemma på Aulestad.

Björnstjerne Björnson.

Ville man lära känna Björnstjerne Björnson från hans allra mest sympatiska sidor, skulle man se honom i hans hem. Där var han som en strålende sol från morgon till kväll. Någon gång kunde visserligen åskväder med blix och dunder förekomma, men det gick lika hastigt som det kom, så det fäste sig ingen egentligen vid. Det var för övrigt ganska sällsynt. Regeln var ett strålende humör.

Han hade ytterst regelbundna vanor. Tidigt började han sitt arbete och kom ned till frukostbordet på slaget åtta. Då drack han sitt kaffe och åt sin havregröt. Sedan ville han vara absolut ostörd i sitt arbete några timmar varefter han gjorde en lång promenad genom skogen på andra sidan älven och dalen. Då tyckte han om att ha ett stillatigan-

de sällskap bakom sig medan han gick och diktade. Men ville han säga något eller utbyta tankar, så stannade han och vände sig om, och kunde då bli livligt berättande.

En gång då jag följde honom och vi närmade oss ett väldigt stup, gjorde han ett uppehåll och beskrev en händelse som hade passerat där. En räv var förföljd av en varg och hade helt visst blivit ett rov för sin förföljare, om han inte varit nog listig att springa rätt mot stupet och så i en hastig vändning smita in under en buske. Vargen som blint rusade efter räven och inte märkte att han smet undan, störtade sig huvudstupa ned i avgrunden. Detta skildrades livligt och dramatiskt. När han sprang fram mot stupet för att visa hur det hade gått till blev jag rent förfärad att det skulle gå berättaren som det gick vargen.

Hans förtjusning över att den svagare hade kunnat lista sig undan det grymma rovdjuret var stor och äkta. Det var ett starkt framträdande drag hos denne man att alltid vilja beskydda de svaga mot de starka. Detta drag följde honom vid otaliga tillfällen ända från hans tidigaste skolålder och tills han ännu under sin sista sjukdom oroade sig för hur det skulle gå med de polska tändstieksflikorna som hade det så svårt, och som han hade velat hjälpa genom tidningsartiklar i den polska pressen. Hela världens press stod honom alltid öppen, och man lyssnade till hans ord var helst de uttalades. Björnstjerne Björnsons förmåga att rycka människor med sig gjorde honom till den förare han var. Hans ideal voro höga. Han kämpade alltid för rättvisa och frihet — och inte minst för större godhet i världen. "Godheten skall segra" var något av det allra sista han halvt medvetlös viskade fram på sin dödsbädd.

Han var högt älskad av sina torpare och sitt husfolk, ja man kan nästan säga att han dyrkades av dem. Torparna hade som en far i honom. Till sist gjorde han dem alla till självägare av sina torp. Förut var han ivrig att de skulle få nybyggda hus och hjälp att bruka sin jord.

Det var hans fröjd att uppodla ny jord, att öka Norges fruktbarande

mark. För det målet nedlade han stora summor. Själv kunde han ibland delta i arbetet med att bryta sten, och njöt då av att använda sina stora fysiska krafter. Många tusen lass sten forslades från åkrar och nyodlingar och vältades utför en brant, där de gjorde intryck av en icke obetydlig morän. I höbärgningen deltog han alltid. Han gick i tåten med sin räfsa, och hela familjen, gäster och tjänare följde efter. Det var ett roligt arbete, som avbröts av kaffeservering i någon höstack. Fru Karoline sörjde för att förplägningen var riklig.

En tacksammare man att ge mat kan inte tänkas. Han jublade när han fick blåbärspannkaka och hade ett särskilt glädjetjut för det tillfället, det så kallade "blåbärpannekakehylet". Och då måste han ut i köket och prisa kokerskans goda mat. Det gjorde han för resten ofta. Men var maten inte färdig på bestämt klockslag, sprang han vredgad ut i köket: "Jaså, det är din mening att ta livet av mig. Jag förstår det eller varför skulle du annars låta mig vänta om inte för att du vill svälta ihjäl mig?" Men när så maten kom in, var han idel solsken igen och tackade henne vänligt för hennes goda mat.

Om kvällarna läste han gärna högt eller redogjorde för utrikespolitiken som han inhämtade i stora utländska tidningar. Han följde världshändelserna med största noggrannhet. I det hela var ingenting likgiltigt för honom. Varje framsteg glädde honom, varje orätt upprörde honom. I allt tog han del. Hans kärlek räckte till för allt som hade liv, människor, djur och växter.

Han glömde aldrig att ge fåglarna mat på fågelbordet utanför fönstret i hans arbetsrum. Alla skulle ha det gott omkring honom, både folk och få. Till och med en liten mus som smugit sig in i hans arbetsrum gav han i all hemlighet mat, väl vetande att om musen skulle upptäckas av den vaksamma husmodern, så blev det en ända med förskräckelse på sötebrödsdagarna för det lilla livet. Naturligtvis kunde hemligheten inte längre bevaras. Och musens öde beseglades obönhörligt.

En dag var han förtjust att ha hittat på en fin gåta: "Vad är den största vällukt på jorden?" Det gissades hit och dit. Lösningen var: "Lukten av ens egen klöver!" Ett rikt klöverfält alldeles intill gården väckte nämligen just då hans hänförelse.

Björnstjerne Björnson hade som

Kommunala anslag till skoltandvård.

Under hänvisning till artiklarna om tandvård i nr 5, 6 och 10 av Morgonbris vill jag här nedan ge några exempel på skoltandklinikernas finansiering. Av det detaljerade och omfattande material, som Svenska Stadsförbundet godhetsfullt ställt till förfogande, kan jag emellertid av utrymmesskäl endast meddela en mycket liten del i avsikt att tjäna till ledning för dem, som till äventyrs hos anslagsgivande myndigheter ha möjlighet att verka för folkskole- eller allmänna skoltandklinikerna för såväl folkskole- som obemedlad läroverks- och ungdom samt för kommunala tandklinikerna för billig tandvård åt vuxna och till sist för slutmålet: tandvården in under den allmänna sjukvården.

Härmed alltså några fakta angående anslag till tandklinikerna i några städer, valda bland ett 70-tal sådana, som nu ha kommunala anslag för skoltandvård:

I Halmstad (18,381 inv.) har sedan 1913 varit anordnad tandvård för folkskolans elever utan klinik med ett anslag, enligt uppgift den 4 april 1923, å kr. 5,739:50 åt tandläkaren. Under innevarande år har emellertid en skoltandklinik öppnats och fast avlönad skoltandläkare anställt. Stadsfullmäktige anvisade

ung varit stark rökare, men när han insåg att tobak var skadligt, upphörde han att röka och tillät ingen att röka inomhus annat än i ett litet avskilt rum med öppen spis som han kallade "grisehuset".

Alkoholstarka drycker funnos inte i huset. På sin höjd kunde en snaps serveras till mycket fet mat.

Kunde Björnson få musik på kvällen, då njöt han. På senare år var han road av att se på när hans hustru lade patience. Gärna ville han då nypa bort ett eller annat kort som han tyckte låg i vägen, och menade sig då göra henne en tjänst, en åsikt som hon inte alls delade. "Så, nu har jag spämt för, nu kan du köra", sade han helt troskyldigt och belåtet. Hon hade svårt att visa sig tacksam.

En trevligare hemmänniska än Björnstjerne Björnson var, får man leta efter.

Ann Margret Holmgren.

den 28 okt. 1926 följande medel för år 1927:

	Kr.
Arvode till skoltandläkare (med 6 timmars tjänstgöring pr dag) ..	8,000
Arvode till kvinnligt biträde å kliniken	1,500
Till inventarier (förslagsanslag) ..	3,000
Förbrukningsmaterial	1,200
Summa	13,700

Vid anslaget beviljande fogades enligt beredningsutskottets förslag det villkoret, att folkskolestyrelsen skulle vid tandläkarejänstens tillsättande "tillförbinda tjänsteinnehavaren att utan löneökning även bestrida tandvården för vid Högre allmänna läroverket och Högre elementarläroverket för kvinnlig ungdom inskrivna barn av i staden mantalsskrivna mindre bemedlade föräldrar". Detta villkor har för närvarande icke kunnat uppfyllas, när skoltandläkaren enbart från folkskolan erhållit mera än 2,000 patienter och emedan man knappast anser sig kunna räkna med att flera medhinnas på den föreskrivna 6 timmars arbetstiden pr dag.

I Trälleborg (12,652 inv.) var 1923 det kommunala anslaget 1,500 kr. Stadsfullmäktige beslöt under 1924 omorganisation av tandvården, skoltandklinik skulle inrättas och tandvård lämnas också till samskolans elever, d. v. s. dem,

som voro mantalsskrivna i staden; en skoltandläkare skulle anställas med en arbetstid av 4 timmar pr läsdag och i årlig lön 5,000 kr. För samskolans räkning höjdes arbetstiden till 5 timmar pr läsdag och årlig lön 5,500 kr.

Då ingen sökande anmälde sig till erhållande av platsen på ovannämnda villkor beslöt det att arbetstiden skulle minskas till 4 timmar pr läsdag och att medgiva skoltandläkaren rätt till privatpraktik. Förutom skoltandläkare har anställt ett kvinnligt biträde med lön av 1,200 kr. pr år. För "material" till skoltandklinikerna beräknas 300 kr. pr år.

Skövde (10,149 inv.) erbjuder ur skoltandvårdssynpunkt en intressant olikhet till de två andra samhällena här ovan upptagna. Enligt stadsfullmäktiges beslut i februari 1926 har en skoltandklinik inrättats vid stadens folkskolor, avsedd för samtliga stadens barndomsskolor. I enlighet med antagen instruktion skall tandvård lämnas "inom Skövde stad mantalsskrivna elever tillhörande folkskolan: 1:sta—6:te klasserna, flickskolan: 1:sta förberedande—3:dje klasserna, Hellings skola: samtliga klasser, Realskolan: 1:sta—3:dje klasserna.

För behandling å kliniken erläggas avgifter, som, efter förslag av skoltandkliniknämnden, fastställas av stadsfullmäktige. Tandutdragning och tillfällig hjälp äro avgiftsfria. Barn till mindre bemedlade föräldrar kunna efter ansökan beviljas befrielse av skoltandkliniknämnden från avgifters erläggande. Fr. o. m. 1926 uppbäras följande avgifter:

Slätterarbete på Aulestad.

För rotfyllning ..... kr. 2:—
 För större fyllning ..... „ 1:50
 För mindre fyllning ..... „ 1:—

Staten för skoltandkliniken uppgår under år 1927 till:

Utgifter:	Kr.
Arvode till skoltandläkaren (149 timmar à 10 kr.)	1,490
Arvode till klinikbiträde (200 timmar à kr. 1:50)	300
Inspektion	300
Städning och tvätt	50
Trycksaker	50

Inkomster:

Avgifter för tandvård	250
Stadens bidrag	2,240

I Skövde har man alltså icke tillämpat gratisprincipen utan tager upp vissa avgifter av dem, som anses kunna betala. I Trälleborg tillämpas gratisprincipen i både folkskola och samskola, endast med inskränkningen att samskolans elever skola vara mantalsskrivna i staden för att få fri tandvård. I Halmstad ges gratis tandvård åt folkskoleungdom utan avseende på medellöshet eller icke medellöshet, medan av läroverkens elever endast mindre bemedlade kunna få använda sig av skoltandkliniken.

I Hälsingborg (51,381 inv.) är förhållandet enahanda. Där utgår sedan 1924 för ett antal av omkring 45 mindre bemedlade barn från läroverket ett meranslag till folkskoleandkliniken à 200 kr. I folkskolorna fanns redan en tandklinik med en stat på 9,800 kr. år 1923.

Över huvud taget gäller det om tandklinikerna vid våra folkskolor, att folkskolebarnen få där gratis behandling. Endast i ett mindre antal städer få läroverksungdom skoltandvård och då med förbehåll.

I Karlskrona (27,716 inv.) ville man i en motion 1923 ha fri tandvård åt samtliga elever i Högre allmänna läroverket och Högre flickläroverket. — Karlskrona folkskola hade 1923 en klinik med ett anslag på 11,100 kr. från kommunen. Fri tandvård åt all läroverksungdom gick emellertid inte igenom utan begränsades denna tandvård enligt beslut 1924 att gälla endast i staden mantalsskrivna lärjungar och endast sådana, som i Högre allmänna läroverket helt befriats från avgifter till statsverket och i Flickskolan helt eller delvis

befriats från skolaavgifter.

Specifikationen å årskostnaderna för denna tandvård framgår av följande:

	Kr.
Lön till tandläkaren med 3 timmars tjänstgöring pr vecka	1,000
Sköterska för samma tid	250
Löpande material	300
Slitage av instrument	100
Tvätt och underhåll av linne	50
Elektricitet	40
Summa	1,740

I Falun har man fri tandvård (ävensom fri skriv- och ritmaterial) åt i staden mantalsskrivna elever vid Falu Högre allmänna läroverks tre lägsta klasser (barnen i folkskoleåldern). Vid stadens folkskola finns tandklinik, anslag 3,600 kr., dessutom 400 kr. i tandläkarearvode till Högre folkskolan. Anslag utgår också till i Falu stad mantalsskrivna barn vid folkskoleseminariets övningsskola. —

Jag har i ovan meddelade ekonomiska uppgifter upptagit sådana städer, där man tänkt inte bara på folkskolebarnen utan också på de mindre bemedlade bland läroverksbarnen. Jag har gjort det därför att det med de högre skolornas demokratisering blir ett allt större krav att tänka på de många mindre bemedlade, som där komma att få sin utbildning. Dessa fattiga studerandens barndom och ungdom kan nämligen vara svår nog utan att de också skola behöva lida brist på tandvård, d. v. s. billig och överkomlig sådan. Jag hoppas att den läsare, som orkat följa mig så här långt redan gjort reflexionen, att det kanske ändå är synd om de i respektive städer icke mantalsskrivna läroverksbarnen från landet. Även de kunna ju behöva hjälp till tandvård i sin skolstad, i synnerhet när inackorderingsavgifterna i städerna för dessa barn kunna vara nog så kännbara för t. ex. en folkskollärare, en småbrukare, en präst eller annan, som icke är väl-situerad lantjunkare eller bruksägare. Men än så länge gäller mellan kommuner som mellan nationer den gamla normen: Var och en är sig själv närmast.

När det gäller inrättandet av nya kliniker för folkskolebarn i kommuner, där förut ingen skoltandvård finnes, är det naturligtvis inte tillfyllt, om man bara har en aning om en tandklinikens stat i en stad av t. ex. Halmstads storlek. Man måste göra beräkningar på antalet barn i

skolåldern inom kommunen, de nyinskrivnas antal årligen; man måste bestämma sig för gratisprincipen eller avgiftsprincipen, för fullständig, effektiv tandvård åt ett mindre antal barn eller tillfällig hjälp åt de av tandröta mest angripna, om man icke har råd att på en gång gå in för fullständig tandvård åt alla. Man måste skaffa sig upplysningar om engångsutrustningens storlek i en skoltandklinik, materialförbrukning o. s. v. Det är min erfarenhet att privata tandläkare i detta fall äro ytterst tillmötesgående med upplysningar, liksom att skolexpeditionerna i de kommuner, som nu redan ha skoltandvård gärna stå till tjänst med överlämnande av årsredogörelse för sin tandklinik och andra upplysningar av värde.

I det följande skall jag återge något av det jag inhämtat angående en skoltandklinikens ekonomi och arbets-effektivitet.

Sigrid Gillner-Ringenson.

Kvinnornas bistånd.

På den för en tid sedan hållna engelska fackföreningskongressen yttrade dess ordförande, George Hicks, i slutet av sitt hälsningstal vid kongressen följande:

Jag har sökt visa i vad jag nu framfört, att framför ligger många faror, strider och svårigheter. Jag kan sålunda ej profetera om behagliga ting. Men med vilja och goda föresatser kunna vi överkomma svårigheterna. Ett av de mest hoppgivande och uppmuntrande tecken inom vår rörelse är det stigande intresse och arbete, som arbetarekvinnorna lägga i dagen för denna. När folkets kvinnor börja medvetet röra på sig är det ett tecken på kommande förändring. I många fall äro kvinnorna mera fasta och bestämda än männen. Varje inom industrin arbetande kvinna måste tillhöra sin fackförening, varje kvinna, sysselsatt i hemmet, bör tillhöra den kooperativa rörelsen och den politiskt organiserade arbetarerörelsen. I all vår strid är kvinnans hjälp omistlig. Även i våra industriella svårigheter har erfarenheten lärt oss, att en lycklig utgång och lösning beror på vilket sätt kvinnorna bland oss ställa sig till desamma och deras inverkan på männens synpunkter. Må vi ej förgäta, att det är tillsammans som arbetets män och kvinnor kunna ernå ett rikare och fullare liv.

Tankar om oss själva och vårt arbete.

Kära Adolfina.

För det första ett hjärtligt tack för upplysningen om ordboken. Aldrig kunde jag då tänka mig, att det fanns en ordbok där man fick lära sig både uttal och vad orden betydde. Jag gick bums och köpte den och har redan haft mycket stor nytta av den.

Men, vet du, när jag suttit och läst dina brev, så har jag tänkt för mig själv, att du måtte i alla fall vara bra god vän med redaktionen, som får skriva så långa brev. Och i två nummer efter varandra till på köpet. Det går nog inte för vem som helst.

Sen får du verkligen ursäkta mig, om jag talar om för dig, att när jag läste ditt senaste brev, kunde jag inte låta bli att tänka på gumman för vilken de läste Kristi pinas historia. När läsningen var slut så sade hon "ja nog var det väl illa, men så kan de också tala om det". Nog ha ni väl en mönsterklubb på er plats, men så kan du också tala om det. Man har nästan litet svårt för att tro, att det kan finnas en så homogen — det ordet har jag lärt mig i Östergrens "Våra vanligaste främmande ord" — samling om än aldrig så liten, på en plats.

Visst går det an att anordna diskussioner och visst är det mycket som vi behöva sätta oss in i, men det är inte alltid det åsyftade målet vinnas. Vi anordnade en gång under förra vintern en diskussion om barnuppfostran. Frågan inleddes mycket bra av klubbens sekr. och resultatet, ja det blev att så gott som alla medlemmarna kommo vad man kallar i luven på varandra, somliga titta snett på varandra än i dag och två stycken lämnade klubben omedelbart.

När stämningen är sådan, hur menar du då att man ska kunna göra klubben till den där kulturhärden du så vackert talar om?

Så var det lokalen. Ja, det är också en historia för sig. Det går väl för sig att lyda alla dina råd, om man har en någorlunda skaplig lokal, som man kan få disponera, så man kan komma åt att göra i ordning före varje möte.

Den samlingslokal vi ha här, den gör närmast skäl för namnet ruckel, tråkig och ruffig både utan och innan som den är. Den rymmer en stor samlingshall och en mindre sal, i vilken senare alla småföreningar på platsen ha sina sammanträden. Denna är så strängt upptagen, att vi oftast få stå och vänta på att få komma in, emedan inte den förening som har sitt möte före oss, alla gånger hunnit avsluta mötet innan vi komma. Det är nätt

Korrespondenter!

En vänlig men enträgen vädjan riktas till Er alla, att vid insändande av referat till Morgonbris vinnlägga Eder att göra dessa korta.

Skriv i lapidarstil, d. v. s. försök pressa ihop innehållet så ej ett onödigt ord finnes i referatet.

De flesta korrespondenter referera onödiga tekniska detaljer, som ej äga intresse för andra klubbkamrater och ej ge varken en bild av det verkliga arbetet eller skänka nya uppslag för detsamma.

I breven förekomma ofta en del intetsägande fraser och uttryck, som saklöst kunna utelämnas, såsom, för att nämna ett par ex.: Styrelse- och revisionsberättelse upplästes och godkändes och beviljades den avgående styrelsen full och tacksam ansvarsfrihet för det gångna året. Detta bör inskrivas i protokollet men att i tidn. läsa samma sak från alla Sverges soc.-dem. kvinnoklubbar är ej nödvändigt. Av årsberättelsen framgick att under året hållits etc. De fyra första orden onödig inledningsfras.

Det sparas väsentligt utrymme om alla intetsägande, rent vanemässiga uttryck och termer utelämnas. Helst bör det rent tekniska arbetet ägnas minsta möjliga omnämnande till förmån för det reella arbete som utförts.

Glädjande har korresp. under det gångna året beflitat sig att skriva kort och sakligt. Låt oss ytterligare förkovras i denna lofvärda förmåga. Ju kortare relaterat, ju uttrycksfullare. R e d.

och jämt man hinner vädra litet, än mindre städa och dekorera. Varm kan den aldrig bli, därtill är den alldeles för dragig.

Ja, nu tycker du väl, att det här endast blev jämmer, men efter alla dina deklamationer om hur lätt det var, och hur bra allt går om man bara vill bemöda sig litet, så kunde jag inte låta bli dra fram dessa exempel. Det finns hinder som absolut inte kunna övervinnas. Eller vad säger du?

Med hälsningar

Din vän Karolina.

Den socialistiska regeringen i Finland går in för utsträckta rättigheter för kvinnorna.

(Brevkort från Finland.)

Den nuvarande socialdemokratiska regeringen i Finland har nyss vidtagit en åtgärd, som betyder ett stort steg i riktning mot kvinnans rättsliga likställighet med mannen.

Enligt en lag av den 23 april 1926 skall kvinna ha rätt till statstjänster i Finland, dock med de undantag regeringen med hänsyn till arbetets art finner skäl att påbjuda. Denna befogenhet ha de borgerliga regeringarna gjort bruk av på ett sätt, som väckt starkt missnöje bland kvinnorna. Dessa voro sålunda utslutna ej blott från flertalet ämbeten och befattningar vid militären, fängvården, tullförvaltningen och polisen, utan också från högre befattningar vid den diplomatiska och konsulära representationen i utlandet samt från sådana domarämbeten, vilkas innehavare kunna komma att fungera som ordförande i en domstol. Särskilt det sistnämnda undantaget väckte missnöje, emedan kvinnor med juridisk bildning därigenom tvungos att trängas på de lägsta trappstegen av den juridiska banan, vilken i övrigt var stängd för dem.

Härutinnan göres nu en ändring genom den förordning Tanners regering utfärdat. Kvinna får härefter vara kanslichef i utrikesministeriet, konsul och minister i utlandet, och hon får sitta som ledamot av vilken domstol som helst.

Reformen har hälsats med livlig tillfredsställelse bland Finlands kvinnor oberoende av partiståndpunkt.

Nämnas må, att gällande förordningar också upptaga ett antal befattningar, som endast få innehavas av kvinnor. Sådana befattningshavare äro fängvaktare vid kvinnliga fängelser, inspektorer för kvinnlig gymnastik och huslig ekonomi, föreståndare för kvinnliga folkskollärarseminarier och för abnormskoleintemat.

Gynna

Morgonbris annonsörer!

LITTERATUR

Sigröd Gillner: Ur Cirkeln. Tidens förlag. Pris 5 kr.

Namnet täcker väl innehållet ur flera synpunkter i denna roman, som är avsedd som problemskildring.

Cirkeln skulle vara människoslåktets utvecklingsskeden. Människan, som individ och människorna som kollektiva klasser, i styrande och styrda. Allt kommer, biologiskt och i stort sett, ofta på ett ut. Det är ungefär som en av våra skalders kväder:

Att levnadsspölen ständigt för samma garn.

Släkt är lik släkt som ärt lik ärt.

Världen ej växer ur skalen.
Nöten är tanden för hård.
Tanken irrar som hjulet ikring,
Yr av den cirkel den slår,
Stupar till sist i sin egen ring.
Evgit skytteln går och går.

Cirkeltendensen i romanens sätt att komma åter och åter till tämligen likartade förkunnelser, även om situationer växla och motivförskjutningar ägt rum, är tämligen skönjbar också, ehuru naturligtvis ej avsedd.

Boken erinrar i viss mån om dagbok. Ett uttryck som ingalunda bör anses förringande.

Romanen handlar om en ung, med alla förtjusande egenskaper utrustad uppsala-studentska, fil. kand. Iwa Palmér, som reser till Paris för att utbilda sig till författarinna. Det är de upplevelser — lika mycket av inre som yttre art — av skilda slag som bildar romanens stomme, som vidare utfylles med en del personer. Huvudsakligast dominerar av dessa en rysk diplomat, kontrarevolutionär men en gentleman, vis, ädel och vittförstående i alldeles för hög grad. Förf. hade bort taga sig en funderare över om han inte verkat sannolikare ifall han ej varit fullt så ädel. Det är litet obegripligt att denne ryske ädling ville sysselsätta sig med så trista ting, i all sin harmoniskt utvecklade

relativitetsåskådning, som att vara aktiv ledare och utomordentligt sändebud för tsarrikets kulturfiendliga bourgeois.

Händelseförloppet börjar på tågresan genom Tyskland, då man får presenterad för sig Iwa Palmér, som en mycket avancerad ung dam med utpräglad personlig egenart och sätt att se och reflektera, dock tyvärr alltför "färdig". Man undrar bara hur en så andligt utvecklad dam kunde få så ofina associationer över de förmodade tankarna hos ett par tjänstgörande officerare — de yttrade ju i varje fall ingenting med obscen hänsyftning? Man får en del olika typskildringar av de resande, men framförallt träffar Iwa Palmér här den sympatiske politikern från Ryssland och samtalen mellan de båda huvudpersonerna, representerande vitt skilda uppfattningar, fortlöpa med vissa avbrytande intermezzon från tågresan och vidare fortsättande i Paris. Det är under dessa tankeutbyten som den blivande förf. utvecklar sina idéers innebörd och låter dem brytas med motsatta övertygelser.

En roman måste handla jämväl om diverse andra ting, framförallt kärlek och — äventyr. Vad var naturligare än att låta de båda huvudpersonerna så småningom älska och finna varandra.

Den blivande förf. vistades i Paris ett år. Vi få härunder följa henne i arbete, upplevelser och äventyr. Vi lära känna några parisiska representanter ur de fattigaste folkskikten, varav det bästa porträttet i hela boken ger oss en märklig gammal portvaktsfru innan och utan. Man kan inom parentes f. ö. säga, att förf. lyckas bäst i sina mera objektivt hållna typskildringar över bipersonerna, som verka sannare och verkligare än huvudpersonerna.

Naturligtvis blev marken het för den ryske diplomaten i Paris. Han nödgades göra en snabb flykt undan de röda en natt, och den omtalade portvaktsfrun, hos vilken Iwa Palmér f. ö. bodde, hjälpte att arrangera denna äventyrsflykt, som blev mycket spännande. Här har förf. fått en särdeles intensiv flykt och rytm över sin målande beskrivning, som t. o. m. borde kunna få beröm av en anglosachsare! Det är endast en alltför omtänksam portvaktsfru med Sherlock Holmes intuition. Emellertid utvecklade sig händelserna gynnligt och i slutet av boken kommer under-

rättelse från den ryske diplomaten med besked som gör att Iwa Palmér bryter upp för att förena sina öden med hans.

Utrymmet tillåter ingen vidare relation. Det viktigaste i boken skall ju också vara av inre upplevelse och utveckling.

Förf. hade bort kunna ge oss litet mera av Paris och dess befolkning utan att den väsentliga idéförkunnelsen förlorat därpå. Det är väl mycket omtaget med självanalyser och diverse resonemang, som, ehuru till formen nyanserade, dock ej förmå ge nya, friska intryck.

Ibland verkar konversationen något osannolik, liksom den ryske gentlemannen blir något av en teaterfigur, för mycket "gjord", för mycket idealiserad.

Läsarens välvilja sättes på ett visst prov. Man störes nämligen av det sätt på vilket huvudpersonen, fil. kand. Iwa Palmér, presenteras. Varje gång hon uppträder tillägges hon alltid någon förnämlig egenskap. Man bara förvånas hur en så personligt ansvarskännande och bildad kvinna behöver allt detta påpekande, då hon väl borde verka genom att vara mera än genom att synas. Litet mera anspråklöshet och ödmjukhet hade ej skadat!

Det kan ju anses mindre artigt att göra dessa reservationer men de äro gjorda av ren ridderlighet mot fröken Iwa Palmér, som är en betydelsefull person i detta sammanhang. Hennes åsikter äro väl i stort sett sannolikt identiska med den högt skattade förf:s egna.

Fröken Iwa Palmér vill vara exponent för personlig kultur, men framförallt apologet för ideella strävanden. I första rummet socialismen.

Språket är uttrycksfullt och värdat.

V.

Edouard Estaunié: S å d a n a d e v o r o. Översättning av Axel Claesson. Tidens förlag. Pris 5 kr.

Med varje bok, som sänts ut av denne mästerrige författare, har hans popularitet vuxit. Och detta med rätta. Ty sällan har en lödigare författare blivit föremål för våra översättares intresse.

Denna nu föreliggande nya roman är författarens senaste, och ehuru stämningen och tonen är känd från hans förra böcker, kommer dock här ett nytt inslag — en vardagsverklighet som vi förut icke mött. Författaren återför oss till svunna

GOTT NYTT ÅR

tillönskas alla
Morgonbris' läsare

a v

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

tider — till 1870—71 års Frankrike och delvis till skådeplatsen för dessa års krigsolyckor. Vi få känna den tidens människor i deras tänkande och handlande, så olika vår tids människors, och författaren skänker läsaren en underbar fläkt av den frid och den rogivande stämning som då ännu beskärdes människorna.

Det nya templet, Johan Bojers senaste stora roman har nu utkommit i svensk översättning på Tidens förlag.

I denna roman återgår författaren till sin idédikning, sådan den bäst och starkast representeras i Den stora hungern. Det nya templet är också i viss mån en fortsättning på denna roman. Huvudpersonerna äro nämligen barn av Per Holm i Den stora hungern. Det nya templet har i Norge mottagits med stort intresse och framgången har varit utomordentlig. Med den ständigt stegrade läsekretsens Bojer tillvunnit sig även i vårt land bör därför hans senaste bok även här bli en publikframgång.

Harry Söi berg: Framför livets port. Översättning av H. Kihlman. Tidens förlag. Pris 3:75.

Harry Söi berg är ett nytt namn för svensk publik, men i sitt hemland, Danmark, räknas han till ett av de allra främsta bland de yngre diktarna.

Framför livets port, som nu utkommit, utgör första delen i en romantrilogi med den gemensamma titeln, De levandes land, och är en skildring av ställvis gripande verkan från Jyllands västkust med dess blandning av fiskar- och bondebefolkning. En framstående dansk kritiker skriver om denna märkliga bok, att den skall bli en dyrbar egendom för envar, som äger lyckan att förstå vad poesi är och som har förmåga att följa en diktare på hans stormande, lysande väg.

Boken har också belönats med Danmarks främsta litteraturpris.

Från Framtidens bokförlag har i dagarna utsänts "Det onda året", roman av P. Nilsson-Tanner, som förut å förlaget utgivit "Nordanfrån" och "Det sjätte sinnet", vilka rönt god efterfrågan och livligt erkännande — "han steg med ett fram i den unga generationens främsta led".

Den nu utsända volymen är en brett lagd, fängslande skildring på 300 sidor från efterkrigsårens konflikter i de norrländska skogarna. Boken prydes av ett lyckat omslag i 4 färger av Ludvig Johnson och ett antal illustrationer i texten. Pris 5 kr.

Vidare utsänder förlaget en ny roman av Johan Falkberget, "Christianus Sextus", som samtidigt utkommer på norska och svenska språken; en roman av Sven Hennig, betitlad "Hjälpprästen" och en ny upplaga av Nils Ludvig Olssons "Nykom med". Jämte en liten broschyr "I konfirmationsfrågan" av redaktör Allan Vougt, redan utsänd i boklådorna, blir detta förlagets hela bidrag till årets jubelsflod, såvida icke en planerad ny upplaga av "Skänkt

Tidens sångbok.

Att en ny, omarbetad och tillökad upplaga av Tidens sångbok utkommit är en nyhet, som bör hälsas med glädje av alla dem, som inom folkrörelserna hoppas på en upprykning av gemensamhetsången. Sången är både en eggare till och en mätare på huru vi i föreningen eller på folkmötet släppa till oss själva för saken vi vilja tjäna. En kraftig sång kan från början höja stämningen ett par grader. Och om ett möte i verklig bemärkelse givit något av djupare gemenskap, så kan man ofta få höra det bekräftas ungefär så här: Det märktes på sången att alla voro med. Den unisona sången har väsentligen två faror att kämpa emot: den sega, själlösa rytmen och olämpliga texter som underlag för annars lämpliga melodier. Det finns ord, som äro för långa eller för svåra för att sjungas utan att föda nästan löje. För min del finner jag det hart när omöjligt att med bibehållet allvar sjunga so-ci-al-demokrater. (Se sången Arbetets kvinnor, som tyvärr kläder förträffliga tankar i enfaldiga och orytmsiska ord.) Ett justavigt ord, men ungefär lika betoning på alla stavelserna; den rytm som skall bära sånt finns inte! Inte heller i ordet pro-le-ta-ri-at finns någon sjungande rytm!

I den sångbok, som Tiden nu gett oss, har mycket nytt och gott kommit till både i fråga om sånger och melodier. Man tycks ha följt principen att utmönstra en del gamla tröga melodier och banala, osjungbara texter. Kanske kunde ytterligare några till ha fått stryka på foten. Jag nämner n:r 11 och 16, Arbetetsmän och Arbetets kvinnor, men kanske de vuxit sig in hos folket så att de icke därför kunnat uteslutas.

Vad kvinnorna angå ha de fått en mer

folklynnne" av Tröl Sjins-sen skulle medhinnas strax före julhögtiden.

Grazia Deledda: Flykten till Egypten. Pris 5:50. Tidens förlag.

Av de arbeten som utkommit av årets nobelpristagare är det intet mer än detta, som kan sägas representera författarinnans nuvarande produktion. Flykten till Egypten utkom nämligen så sent som i slutet av förra året, och då den därtill anses som ett av författarinnans allra starkaste verk, bör denna roman kunna påräkna ett alldeles speciellt intresse av den litterära publiken.

än fullgod ersättning i den, både i fråga om melodi och textunderlag synnerligen vackra Kvinnornas International. Där emot är n:r 17, Kvinnosång, synes det mig, en sentimental, feministisk tråkighet. Bland de nya sångerna böra nämnas: Det unga gardet, som har en bra folkvisa till melodi men slutar klumpigt: "Du pro-le-ta-ri-at." Det mesta av det nya är för övrigt lånegods från andra länders arbetaresånger och det är ju bara glädjande, att vi fått goda översättningar på sådana t. ex. The red flag. Från Brunnsviks sångbok har man fått den med rätta älskade Stridssång (n:r 33), vars melodi är alltigenom bärig och eldande. En alldeles ny sång, som borde bli ofta sjungen, är den trevliga Jopp hej-di, vilken på ett lyckligt sätt bör kunna bryta av det där gravallvaret, som ibland kan lägga sig över ett möte och som ingen än så skön kampsång kan skingra. Att Jungman Jansson måste få vara med bland visorna var ju klart. Den stadgade popularitet, som denna sång vunnit, borde kunna bevisa, att vi ha "visor", som kunna med framgång konkurrera med revykupletter och sångvalser. Jag rekommenderar n:r 50 Hej, vilken härlig vind, och n:r 73 Gyllen sol med ord av Jeppe Aakjær och n:r 75 Lyft ditt huvud, där Björnson givit den härliga texten.

I denna sångbok finnes verkligen mycket att taga vara på för att göra våra föreningars vardags- och helgdagsliv trivsammare och vackrare. Här finns ett fåtal för ett intresserat arbete av fostrande art, men därtill lyckligtvis ett arbete, som kan ge stunder av omedelbar glädje för dem, som vilja offra tid och krafter på att ge rytm och klang åt arbetaresången.

Tidens förlag är värt ett tack för det handtag, det givit. Mätte sången i arbetarekretsar gå mot en förnyelsens tid! En blygsam början kan en och var göra, som skaffar sångboken och lär ut åt några kamrater en ny sång till nästa föreningsmöte! Sven Ringenson.

Av författarinnans senaste produktion äro ytterligare att vänta från Tidens förlag romanen Modern samt hennes nya arbete, den stora romantrilogin Bilsinis, om vars utgivning överenskommelse i dagarna träffats.

Stellan Arvidson: I skorpionens tecken. Dikter. Pris 2:75. Tidens förlag.

Georg Branting: Sacco-Vanzetti-dramat. Bokförlaget Brand. Pris 2 kr.

Försäkra Ert Liv i Folket

En arbeterskas ungdom.

Berättad av henne själv.

Bemyndigad översättning av W e r a v o n K r ä m e r.

De flesta människor bruka, förutsatt att de vuxit upp i normala förhållanden, under prövningar och svåra stunder med rörelse och tacksamhet tänka tillbaka på den sorglösa, sköna barndomstiden och önska sig den ofta suckande åter.

Jag ser med helt andra känslor tillbaka på min barndom. Ingen ljuspunkt, ingen stråle sol, intet av ombonat hem där moderlig ömhet och omsorg beledsagat barndomen, står för mig. Och trots detta hade jag en god, uppoffrande mor, som varken unnade sig rast eller ro, alltid jagad av nödvändigheten och sin egen önskan att ordentligt kunna uppfostra barnen och skydda dem från hunger. Vad jag minns från min barndom är så mörkt och bittert och så inbränt i mitt medvetande, att det aldrig skall utplånas därur. Allt det som bereda andra barn glädje och kommer dem att jubla högt: dockor, leksaker, sagor, sötsaker och julgranar, av detta visste jag intet, jag minnes blott vårt enda rum, där det arbetades, sovs, äts och grälades. Inte heller har jag minnet av ett enda vänligt ord, en enda smekning, jag minns bara den skräck jag utstod, när jag gömt mig i ett hörn eller under sängen, då det var uppträden för att min mor förebrädde min far att han inte hade nog pengar med sig hem. Min far hade ett oregerligt lynne, vid sådana tillfällen slog han min mor, som ofta med endast helt litet kläder på sig måste fly hemifrån och gömma sig hos grannarna. Då voro vi i flera dagar ensamma med vår gormande far, som man inte vågade tala till. Mat hade vi inte mycket av sådana dagar, hjälpsamma grannar gävo oss ibland något tills vår mor vände tillbaka, driven av bekymmer för barnen och hemmet.

Dylika uppträden ägde rum nästan varje månad, ibland oftare. Med hela mitt hjärta hängde jag fast vid min mor, för

min far däremot hyste jag en obetvinglig rädsla, och jag minns mig aldrig ha talat till honom utan att först hava blivit tilltalad. Det retade honom att jag, den enda flickan av fem då levande syskon, hade mörka ögon som min mor.

En julafton minns jag särskilt, jag var inte fem år fyllda. Det var nära att jag den gången skulle ha fått en julgran. Mor ville en gång visa sitt yngsta barn — det var jag — vad jul var. I flera veckor hade det varit hennes mål att kunna hålla inne några slantar för att köpa mig små leksakshusgeråd. Julgranen var klädd med granna papperskedjor, förgyllda nötter och de små kökssakerna. Men vi skulle vänta med att tända den tills min far kom hem, han hade gått till fabrikanter för att lämna färdiga varor och skulle ha pengar med sig hem. Klockan blev sex, hon blev sju och slutligen åtta, men far kom inte. Vi voro hung- riga och bådo att få äta. Det fanns julbröd, äpplen och nötter. Vi åto för oss själva och sedan måste jag gå och lägga mig utan att ha fått se julgranen tänd; mor var för missmodig och nedslagen att vilja tända ljusen. Jag låg i sängen utan att kunna sova, jag hade glatt mig så åt julen och nu hade det inte blivit någon. Slutligen hörde jag far komma, han blev inte vänligt mottagen och det blev åter en förfärlig scen. Han hade mindre pengar med sig än mor väntade och vidare hade han på vägen — han hade behövt mer än två timmar för att komma hem — gått in på en krog för att värma sig och hade druckit mer än han tålde. Vid det väsen som nu uppstod tittade jag upp ur bädden — och såg far hugga sönder julgranen med en yxa. Skrika vågade jag inte, jag bara grät tyst, grät tills jag somnade.

I ett anfall av ånger gav mig min far nästa dag några öre, som jag kunde köpa

nya leksaks-husgeråd för. Snälla människor gävo mig också en docka och andra leksaker, som deras barn redan fått ersätta med andra, vackrare och bättre.

Ännu en sådan handling av välgörenhet kommer jag ihåg. Då jag hunnit till skolåldern, hade en rik fabriksägare, i vilkens fabrik flera hundra män och kvinnor arbetade, föranstaltat en julutdelning för fattiga skolbarn. Också jag hörde till de lyckliga, som begåvades med godsaker och ylleplagg. Den väldiga granen utstrålade mera ljus än jag hittills sett och den goda maten försatte oss alla i en lycksalig stämning. Hur tacksam var jag inte mot den snälle rike mannen, vars hjärta så ömmade för de fattiga! Då längre fram min mor, som då blivit änka, fick arbeta tolv timmar om dagen i hans fabrik för en veckolön av 3 gulden,* kunde jag ännu inte ens räkna ut, att hans "ädelmod" hade sin källa härur.

Först långt senare förstod jag detta.

*

Min far drabbades av en svår sjukdom, som kastade oss i tunga bekymmer. På sjukhuset ville han inte stanna och läkarehjälpen måste han ha. Läkare och medicin slukade nästan all förtjänst och det blev allt värre förr oss. För var gång jag gick med ett recept till sjukhuset jämrade sig mor över att detta aldrig tog slut. En dag blev det så allvarsamt att präst hämtades för att ta emot den döendes bikt och ge honom sista smörjelsen. Detta var en stor händelse i mitt liv. Grannarna lägo på knä i rummet och vi med dem. Rökelse fyllde luften och mors snyftningar hördes genom bönerna. Några timmar därefter dog min far och aldrig har mor kunnat glömma att han skildes hädan utan ett försonligt ord till henne eller en förmaning åt sina barn.

Sorg kände jag ingen, tvärtom, då jag bar sorgkläder, som lånats av en välbärgad familj, erfor jag snarare tillfredsställelse över att för en gångs skulle ha fina kläder.

Min mor skulle nu försörja fem barn. Visserligen var min äldsta bror aderton år

* En gulden motsvarande ungefär kr. 1:60 i svenskt mynt.

KOOPERATIVA SYFABRIKEN
Linnéa
FÖRENING U. P. A.
STOCKHOLM

Obs! Detta märke på varje plagg.

Köp vad Ni behöver
för hushållet hos

LINNÉA

BARNHUSGATAN 20

::-

STOCKHOLM

gammal, men han kunde inte vara oss till någon hjälp, då han fått lära ett hantverk, som var på tillbakagång. Han beslöt därför att söka sin lycka i främmande land och begav sig ut i världen. Två bröder, som förut arbetat hemma tillsammans med far, sattes i lära, den yngsta som var tio år, gick i skolan.

Mor hade stark viljekraft, gott förstånd och ville visa, att en mor kunde försörja sina barn lika bara som en far. Hennes uppgift var ofantligt svår, då hon aldrig lärt sig något utanför de husliga sysslorna. Tidigt föräldralös hade hon kommit i tjänst hos andra när hon var sex år, i skola hade hon aldrig gått och kunde därför varken läsa eller skriva. Hon var också fientlig mot de "nymodiga idéerna" som hon kallade skoltvånget. Det upprörde henne att andra skulle föreskriva föräldrar vad de hade att göra med sina barn. På den punkten hade min far varit överens med henne och mina bröder hade fått hjälpa honom i hans arbete — vävning — redan när de voro tio år. Tre års skolgång ansågo mina föräldrar för alldeles tillräckligt och den som inte lärde sig något intill tionde året, lärde sig aldrig något, det var en sats, som de ofta uttalade. Även min yngsta bror togs nu ur skolan, men emellertid hade lagarna om skoltvånget börjat efterlevas och myndigheterna gjorde svårigheter. Efter mycket besvär drev min mor dock igenom att han blev fri från skolan och fick börja på en fabrik.

Två år förgingo, mina bröder förtjänade litet, min mor strävade från den tidiga gryningen tills sent på kvällen. Jag fick hjälpa till hemma, när jag var fri från skolan, och lärde mig tidigt att förrätta husliga sysslor. Jag var stolt över det beröm husets folk gav mig, när jag stod vid tvättbunken, skurade golvet eller skaldade potatis och ville bli ett stöd för mor, som respekterades av alla. Hennes arbetsamhet och oförtrutna strävanden att ensam slå sig fram med sina barn väckte överallt erkännande.

Det skulle dock bli ännu bekymmersammare.

Det uppstod allmän arbetslöshet och även min mor och bröderna drabbades därav. För att göra olyckan fullständig, föll min yngsta bror omkull på glansis, då han skulle hugga upp en väg åt sin patron, och blev sjuk av sina skador. Ett helt år låg han sjuk hemma, sedan måste han på sjukhus. Ett sådant elände det var! Han ville så ogärna lämna hemmet, där han dock fått en så bristfällig vård. I nära två år plågades han ytterligare innan han befriades från sina ohyggliga lidanden. Ett helt år hade man måst låta honom ligga i en vattenbädd för att han skulle kunna uthärda smärtorna. Oupphörtligt opererades han och benskärvor skurots ut. Vi kunde ge honom så litet och hade en-

Förberedelser för bildande av en kvinnoklubb i Voxna.

Den 12 nov. firade Voxna arbetarkommun sin 10-åriga tillvaro med ett enkelt samkväm för medlemmarna och deras familjer å Hotellet i Voxna. Festen öppnades av Olof Nilsson med ett kort hälsningstal varefter E. Bengtsson föredrog 10-årsberättelsen. Fru Inez Wikström från Söderhamn höll därefter ett föredrag adresserat till kvinnorna. På föredraget följde en stunds diskussion angående önskvärdheten av att kvinnorna organiserades. Sedan vidtog ett enskilt möte med kvinnorna, varvid en interimstyrelse valdes, vilken skulle söka utröna om intresse funnes för bildande av en kvinnoklubb. I denna styrelse valdes fruarna Anna Sandqvist, Ester Boander, Kristina Rönn, Lisa Enberg och fröken Hanna Nilsson.

Beslut fattades att rekv. 25 ex. Morgonbris i månaden.

Det är att hoppas att kvinnorna i Voxna förstå nödvändigheten av sammanslutning och förstå, att de behövas i arbetet, och att de därför se till att denna lilla början i sinom tid utmynnar i en stor och livskraftig kvinnoklubb.

Meddelande från förbundsstyrelsen.

Under nov. månad har till avdelningarna sänts ut meddelande om agitation, cirkulär från Arbetarnes Kulturhistoriska sällskap samt blanketter för årsrapporter. Har någon avd. ej erhållit denna försändelse torde exp. omedelbart meddelas.

O b s.! Årsrapporterna skola vara insända till 1:sta febr.

dast den trösten att många andra varmt togo del i hans olycka och överhopade honom med gåvor. Läkarna och sköterskorna voro också vänliga och snälla mot den tålga, muntra gossen, som trots sin förfärliga belägenhet ofta brukade sjunga visor med sin vackra röst för att glädja de andra. Han var femton år då han be-

Internationella socialistiska kvinnodagen.

Ännu några meddelanden om hållandet av kvinnodagen ha influtit. De voro tidigare tillhanda för att inflyta i julinumret men genom den goda tillströmningen av annonser blevo vi nödsakade låta dem överstå.

Från Västgöta-Dals kvinnodistrikt rapporteras möten från ännu några platser. Således har ett vällyckat möte hållits i Alingsås; talare arbetarekommunens ordf. hr P. Ägren.

Borås: Samkväm; talare riksdagsman Josef Weijne.

Ämål: Samkväm. 75 åhörare. Stadsfullmäktige Anna Hällander talade om kvinnodagens betydelse.

I Trollhättan talade Signe Fogel. Mötet var väl besökt och på detsamma utfördes sång och musik samt deklamation.

Långshyttans soc.-dem. kvinnoklubb hade i anledning av den Internationella kvinnodagen anordnat ett samkväm till vilket klubbmedlemmarnas män voro inbjudna. Aftonen var alltigenom trevlig, tack vare kommitténs gedigna program, som upptog hälsningstal, sång, musik och lek samt servering av kaffe och äpplegröt. En tablå utfördes av klubbmedlemmarna och mottogs den med stort bifall. Musik utfördes på ett förtjänstfullt sätt.

I Jämtland ha möten hållits i Hissmofors med fru Birgit Hedström som talare. Ävensom i Gällö, vilket möte anordnades av arbetarekommunen, varvid kvinnoklubb bildades. I Brunflo hölls möte med fru Hedvig Svensson som talare.

Omkring femtio möten ha således hållits under kvinnodagen, av vilka många haft god agitatorisk verkan.

grovs i fattigkista på det allmännas bekostnad. — — —

Arbetslösheten hade träffat oss hårt, ingen i familjen förtjänade något och hoppet på snön, som man kunde få skotta bort mot betalning, slog också slint. Men då blev det arbete åt mig, den åttåriga. Då jag för dagen lämnat den avlägsen belägna hyskolan fick jag gå till en hemarbetare och sy i knappar. Där var jag till kl. 9 om kvällarna och sedan, när jag uppnått erforderlig händighet, fick jag ta arbete med mig hem. Det var inte många öre jag förtjänade, men som vi nu hade det, kunde de inte undvaras. Min mor skydde intet arbete, ingen möda, för att skaffa pengar till huset, men med den sjuke brodern, som låg hemma, voro vi fem hungrande munnar. Vi måste gripa till alla utvägar: på nyårsdagen gick jag omkring till rika människors dörrar och läste upp en nyårsönskan, för vilken jag fick pengar. Så gjorde också andra och ofta hände det, att jag kom till en dörr, från vilken ett lika illa medfaret barn nyss gått ut. Genom denna vandring fingo vi hyran betald.

Dessa äro mina barndomsminnen och jag har nog inte sagt för mycket med orden: ingen ljusglimt, ingen stolstråle kan jag erinra mig från denna tid.

(Forts.)

Äro Edra inkomster för stora?

Varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KONSUMTIONSFÖRENINGEN
STOCKHOLM

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Nyköping.

Nyköpings soc.-dem. kvinnoklubb firade lördagen den 5 nov. sin 20-åriga tillvaro med en enkel familjefest i Folkets hus' B-sal, som vid tillfället smakfullt dekorerats med blommor och enar samt klubbens fana.

Sedan musik utförts och "Arbetets kvinnor" unisont sjungits, hölls hälsningstalet av klubbens ordf., som därefter föredrog en sammanfattande berättelse över det viktigaste arbetet under de gångna åren. Därav framgick att klubben under sin första tid mest arbetat för kvinnans rösträtt samt Kooperationen med införande av kontanthandel. En mängd andra frågor ha även varit föremål för klubbens intresse, såsom barnavårds- och fattigvårdsfrågor, sjukvård samt den nya äktenskapslagen, nykterhetsfrågan, skolreformen m. fl.

Lokala angelägenheter ha alltid följts med största intresse. En segsliten fråga, varom motion väcktes i stadsfullmäktige på klubbens iniativ 1921, var inrättandet av en damtoalett i staden, vilken nu äntligen fått sin lösning och arbetet i dagarna påbörjats för uppförandet av den.

Många föredrag och föreläsningar i aktuella frågor ha hållits, dels av klubben ensam och dels gemensamt med arbetarekommunen.

Oxelösunds och Nyköpings kvinnoklubbar ha varje år anordnat kamratmöten, som alltid varit lyckade och väl besökta. Klubben har alltid varit talrikt representerad vid distriktskonferenser och även vid partiets krets möten.

En fråga, som för närvarande står på dagordningen, är "Hemsysterfrågan", vilken vi hoppas att gemensamt med övriga kvinnosammanslutningar på platsen kunna i en snar framtid bringa till en lycklig lösning.

Sedan flera år tillbaka arbetar en syförening inom klubben, vars behållning vid försäljningen av arbeten användes till olika ändamål. Vid flera tillfällen har dessa bidrag skänkts till arbetslösa. Resebidrag åt medlemmar har utgått och ett stipendium till Brunnsvikskurs samt bidrag till 2 medlemmar att bevista kvinnokursen i Stockholm. Även har av kassans medel anordnats bussresor genom vårt härliga Sörmland.

Efter berättelsens framförande gjordes några erinringar om arbetet av klubbmedlemmar och upplästes för tillfället författade verser. Borgmästarinnan Fant medverkade med uppläsning av väl valda dikter. Därpå hölls samkväm med tesupé samt dans; musik utfördes av allmogespelmän.

Till festen voro inbjudna arbetarekommunens styrelse med fruar samt Oxelösunds kvinnoklubb. Den senare hade talrikt hörsammat inbjudningen.

Stämningen var under hela tiden den allra bästa. Här kan fru Agnes Söderqvists ord från kursen tillämpas, att man kan ha mycket trevligt utan några dyrbara anordningar. Med kamrathälsning

Referenten.

Från Furulund.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb firade sin 20-årsfest söndagen den 6 nov. Efter ett par musiknummer öppnades festen av klubbens ordf., som hälsade festdeltagarna välkomna, särskilt de som voro inbjudna, vilka voro de som varit med och bildat klubben, närliggande klubbar samt arbetarekommunens medlemmar. Så föredrog ordf. en resumé över de 20 åren. Sedan överlämnades ordet åt fru Anna Ekberg-Åkesson, Malmö, som höll ett intressant föredrag över Samhällsarbetet. Sedan samlades festdeltagarna, uppgående till 250 personer, omkring ett vackert dukat kaffebord; alla bjödos på kaffe med tårta. För övrigt upptog programmet sång, teater och deklamation. Sist trädde dansen med liv och lust till kl. 10 e. m., då alla skildes åt efter att enligt besökarnas utsago hava tillbringat en för klubben hedrande fest. Flera telegram anlände under dagens lopp.

Här nedan ett kortfattat utdrag ur 20-årsberättelsen: Klubben bildades år 1907 efter ett föredrag av fru Sigrid Vestdahl-Hansson och fick omedelbart 15 medlemmar. Sedan har medlemsantalet svängt mellan 6 och 37 medl. Klubben anslöt sig till kvinnodistriktet och arbetarekommunen 1908 och till kvinnoförbundet 1921. Tidningen Morgonbris är obligatorisk för medl., dessutom är styrelsen ålagd att för klubbens räkning förvara ett ex. av varje nummer, vilka bindas in vid årsslutet och förvaras. 5 andelar har klubben i Koop. handelsföreningen och 56 andelar i Folkets hus-föreningen. Två möten hållas i månaden; det ena som symöte. De förfärdigade varorna auktioneras ut och vinsten går oavkortad till Folkets hus-föreningen. Hitintills har härigenom blivit lämnat 614 kr. På det andra mötet diskuteras olika politiska och kommunala frågor och behandlas klubbens angelägenheter. Under dessa år har helt naturligt en mängd frågor varit föremål för klubbens intresse och många föreläsningar ha hållits tillsammans med A. B. F.-föreningen. Föräldramöten ha hållits där skolans och barnens angelägenheter dryftats och har därvid särskilt läraren hr A. Dalberg bidragit till att dessa möten blivit givande. Vid många möten har någon av arbetarekommunens styrelsemedlemmar inlett frågor och ha även krafter från A. B. F. varit villiga inleda diskussionsfrågor.

Klubben är representerad med två ledamöter i kommunalfullmäktige, två i pensionsnämnden, en i barnavårdsnämnden och en i skolrådet.

Då flera som intresserat sig för klubbens arbete voro inbjudna, riktades några tacksamhetens ord till dem. Fruarna Kerstin Larsson och Johanna Friberg äro de enda som voro med från början och kvar i klubben, varför de ägnas särskild hyllning i årsberättelsen.

Ordf.

Vansbro soc.-dem. kvinnoklubb.

firade för en tid sedan sin första årsfest under talrik anslutning från klubbens medlemmar och särskilt inbjudna. Bland dessa senare hade klubben inbjudit arbetarekommunens styrelse samt ungdomsklubbens styrelse på platsen.

Sedan deltagarna samlats i den för tillfället festsmyckade lokalen, sjöngs en unison sång, varefter kvinnoklubbens ordförande, fru Erica Berg, hälsade deltagarna hjärtligt välkomna, jämväl erinrande

Kvinnans smak är mannens.

I många fall åtminstone.

Hon har därför en viktig mission att fylla, när det gäller val av föda. Jamaica-bananer är både frukt och mat. Ni, kvinnor med inflytande, lär Eder samtida att äta Jamaica-bananer.

Det mår hela släktet väl av.

A.-B. BANANKOMPANIET.

om klubbens ettåriga tillvaro och det arbete denna utfört. Härefter utfördes sång, musik och deklamation och serverades kaffe. Allt under bästa stämning.

Därefter höll hr C. F. Berg ett kortare tal, varunder han framförde arbetarekommunens lyckönskningar samt manade till fortsatt energiskt arbete för de socialdemokratiska idéerna. Ungdomsklubbens lyckönskan framfördes av hr Valter Engman. Sedan några musikstycken spelats förevisades ett trevligt lustspel på biroduken och utfördes solosång och uppläsningar, vilket allt mottogs med starka applåder. Slutligen lektes av hjärtans lust en stund, varpå det hela avslutades med ett fyrfaldigt, kraftigt besvarat leve, för Vansbro socialdemokratiska kvinnoklubb. För närvarande håller kvinnoklubben på och förfärdigar syalster av olika slag, och kommer syauktion att hållas inom den närmaste tiden. Klubben kan glädja sig åt vunna framgångar under tiden som gått, och hoppas även att vinna många av Vansbrokvinnorna med i klubbens arbetet. Slutligen vilja vi framföra en varm hälsning till alla kamrater i kvinnoklubbarna runt Sverges land.

Ref.

Surahammars kvinnoklubbs styrelse.

Från Surahammars.

Den 4 nov. 1927 firade klubben sin 10-åriga tillvaro med en trevlig och väl besökt fest i Folkets hus. Efter ett musiknummer hälsade ordföranden samtliga festdeltagare välkomna samt uppläste verksamhetsberättelsen över de gångna åren. En sång sjöngs unisont, därpå höll fru Signe Vessman föredrag och fru Ida Olsson ett anförande, varvid hon frambar å distriktets vägnar sina lyckönskningar till klubben. Från Salaklubben anlände telegram.

Vidare förekom på programmet konsertmusik, kaffepaus, en tablå uppfördes och till sist dans för både gammal och ung, allt försiggick under den bästa stämning.

Härmed ett litet utdrag ur klubbens verksamhetsberättelse: Den 4 nov. 1917 bildades kvinnoklubben efter ett föredrag som hölls av fru Agnes Söderkvist från Västerås. Till inträde i klubben antecknade sig då 15 medlemmar.

Denna siffra ökades mycket raskt och redan 1919 kunde klubben räkna med 112 st. godkända medlemmar. Det var dock en svår tid som klubben började sitt arbete i, men trots allt hade den redan vid 1917 års slut utfört en hel del reformarbeten, särskilt i den under världskriget så vitala matfrågan, affärslokal o. dyl., samt kunde klubbens kommissionärer rapportera att 101 prenumeranter anskaffats på tidningen Morgonbris. Redan 1918 var klubben redo att kollektivt ansluta sig till det soc.-dem. partiet genom arbetarekommunen här på platsen.

Som förut ingen kvinna här varit representerad i någon kommunal institution invaldes vid kommunalstämmen detta år 1 ledamot i barnvårdsnämnden, 1 i fattigvårdsstyrelsen och 1 i föreläsningsstyrelsen, samt fick då distriktet bildades, även 1 ledamot i den styrelsen.

Varje år har klubben med sin fana deltagit i 1-majdemonstrationerna och till alla val bedrivit en god agitation.

Flera föredrag av förstklassiga talarinnor ha genom klubbens arrangemang hållits här. Vidare ha vi med flera ombud för varje år deltagit i konferenser och instruktionskurser samt i fyra år med 1 stipendiat för varje år besökt kvinnokurserna vid Brunnsviks folkhögskola.

Klubben är ansluten till A. B. F. och har varje år en eirkel som arbetar i olika ämnen. Har för närvarande 1 represen-

tant i bildningsrådets styrelse och 5 ledamöter inom bildningsrådet. Åtskilliga anslag ha gjorts ur kassan och insamling har företagits med listor till hjälp åt i konflikt varande lantarbetare, samt en hel del andra behjärtansvärda ändamål som klubben sökt skydda och hjälpa.

Detta är i stort sett det arbete som klubben haft för sig; dessutom har den helt naturligt diskuterat en hel del för kvinnorna viktiga frågor samt försökt att fostra sina medlemmar till för det soc.-dem. partiet målmedvetna kämpar. Medlemsantalet är för närvarande 95 st.

Ref.

Från Ljusne.

Ljusne-Ala soc.-dem. kvinnoklubb hade måndagen den 14 nov. möte å Folkets hus. Vallviks kv.-klubb var även inbjuden och mötet fick den festliga prägel som alltid då flera klubbar komma tillsammans. Mötet öppnades av ordf., Anna Hellgren, som hälsade de närvarande välkomna, varefter kvinnodistriktets studieinstruktör, fru Malin Benétt från Hudiksvall, höll föredrag i bildningsfrågan, vilket av de närvarande livligt senterades. Därefter inledde fru Inez Wikström från Söderhamn frågan om Kvinnoförbundets omorganisation, vilken föranledde debatt. Frågan kommer ju att mera ingående diskuteras å resp. klubbar.

Inledarinnan föreläste ur Grimbergs Svenska öden och äventyr. Aftonen förflöt under angenämaste stämning, med kaffe, uppläsning och sång, varefter vi skildes åt nöjda med vår eftermiddag och med hopp om att snart få träffas igen.

O.—a E.—n.

Från Oxelösund.

Oxelösunds soc.-dem. kvinnoklubb firade sista söndagen i okt. 1927 sin 20-årsfest. Av de kvinnor som voro med då klubben bildades finns blott några kvar (en honnör för dessa kamrater, som arbetat och strävat för kvinnans rättvisa ställning). Men fastän vi ej äro mer än ett antal av 22 medlemmar, så arbetar klubben rätt så energiskt och kamraterna göra sitt bästa.

Programmet för festen var: musik, föredrag av fru Wallin, Falun, kort översikt över klubbens 20-åriga arbete och kaffeservering.

En stor önskan är att medlemssiffran måtte bli större, så att flera krafter kom-

Aktiebolaget Arbetarnes Tryckeri

FOLKETS HUS, STOCKHOLM

TEL.: 2276, Norr 4043

*

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker

*

Moderna stilar
Snabbt utförande
Moderata priser

me till nytta för kvinnornas bästa, och våra idéer och strävanden blevo vidare spridda.

Ref.

Det händer allt emellanåt — ja, så ofta att det börjar bli något misstänkt, enformigt, att man tillbakavisar och bagatelliserar vår tids rättskrav genom att härleda dem ur blott humanitet, medlidande, klemighet, flathet. Fredstanken vill man göra till en blott filantropisk idé, uppkommen av skrällen för krigets fasor. Som om den ej vore en rättsidélärjämte, ett förnuftskrav, vilket, betecknande nog, med styrka hävdats just av den allt annat än hjärtnupne Kant, som var så rädd att få in medlidande i sin etik.

Så ock med det demokratiska strävandet. Dess motståndare ha alltid anvisats att bara se dess filantropiska sida, en strävan att bereda njutningsmedel, en kamp mot lidandet.

Jäväl, låt det vara en kamp mot lidandet då, men mot det andliga lidandet också och mot rättskränkningarnas lidande till döds.

Hans Larsson.

**ANSLUT EDER TILL DEN SOC.-
DEM. KVINNORÖRELSEN!**

Dre Ess
Smakar Som Smör

Rådfrågningsbyråer.

Västgöta—Dals soc.-dem. kvinno-distrikts rådfrågningsbyrå för mödrar. Doktor Gärda Lidfors av Geijerstam, Götabergsgatan 26, Göteborg. Tel. 22 50. Mottagning vardagar kl. 11 f. m.—1 e. m.

Tidevarvets rådfrågningsbyrå för föräldrar, Regeringsgatan 31, 3 tr., Stockholm. Öppen dagligen kl. 11—15. Tel. N. 80 43. Läkare träffas måndagar kl. 12—13, torsdagar kl. 18—19. Byrån meddelar råd och upplysningar angående födelsekontroll, havandeskapets hygien och andra sexuella spörsmål. Förmedlar inköp av förlossningspaket och småbarnsutstyrslar m. m. Anvisar litteratur i hithörande ämnen. Besvarar även frågor per brev. D:r Ada Nilsson byråns föreståndare.

BARNENS ANTAL

i en familj är av vital betydelse för ekonomin. Upplysningsböcker, prislister m. m. erhållas gratis mot 45 öres porto. Privat av-sändarenamn, om så begäres.

Nils Adamsson,

Jakobsgatan 22, Stockholm 1.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85,

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Stockholms stads o. läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten.

Sthms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. Obs.! Lokal i O-salen, Folkets Hus. Styrelsen.

Enskede soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. Nelly Thüring. Barbro Stigsdottersvägen 112. Tel. Enskede 15 91. Styrelsen.

Nyköings soc.-dem. kvinnoklubb har möte 3:dje tisdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

Pensionera Eder själv genom insättningar å

Pensions-räkning i

Södermanlands Enskilda Bank

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoffor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus. Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta fredagen i varje månad Torsgatan 42, kl. 7,30 e. m. Uppbörd och inskrivning varje möte. Obs.: Ändrad lokal. Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb sammanträder 1:a onsdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104, 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte varje torsdag kl. 8 30 e. m. i Studiehomet, Drottninggatan 88, 1 tr. Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Persson, Box 54, Billesholms gruva. Sekr. fru Ida Lundström, Ljungsgård, Billesholms gruva. Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus lilla sal. Styrelsen.

Västerås soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. Studiecirkeln torsdagar kl. 8 e. m.

Södra Förstäderas soc.-dem. kvinnoklubb håller möte tredje tisdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i bibliotekslokalen, Aspudden. Ordf. Sigrd Lundin, Liljeholmen. tel Gröndal 116 Sekr. Fru Karin Käll. Hägersteng., Aspudden. Tel 5 28.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m. Styrelsen.

Malmö Soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. fru Botilda Hansson, Norra Vallgatan 118. Korresp. sekr. fru Matilda Pettersson, Östra Förstadsgatan 10 B. Tel. 106 40.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal. Styrelsen.

Nynäshamns soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra månd. i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus A sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 3:dje tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal. Styrelsen.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 3:dje måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, Ordf. Fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel 2 37. Styrelsen.

Ti.berga soc.-d. kvinnoklubb håller ordinarin möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Folkets Hus.

Trälleborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte andra måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. Fru Elina Persson, Hantverkareg. 13. Styrelsen.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6,30 e. m. i Folkets Hus. Tumba Styrelsen.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7,30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda, Styrelsen.